

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА

#426 ЛИСТ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ
ЦРНЕ ГОРЕ АД НИКШИЋ

СКУПШТИНА АКЦИОНАРА УСВОЈИЛА ФИНАНСИЈСКЕ ИСКАЗЕ ЗА 2022.

И поред суше - добит

► стране 4 и 5

ТЕ ПЉЕВЉА У
ЉЕТЊЕМ РЕЖИМУ РАДА

ПРЕДВИЂЕНА
ПРОИЗВОДЊА
ЗА ЈУЛ И АВГУСТ
274 GWh

► страна 6

ДАМИР МИЉЕВИЋ, ЕКСПЕРТ
ЦЕНТРА ЗА ОДРЖИВУ ЕНЕРГЕТСКУ
ТРАНЗИЦИЈУ (РЕСЕТ)

ТЕРЕТ ТРАНЗИЦИЈЕ
ТРЕБА РАВНОМЈЕРНО
РАСПОРЕДИТИ

► страна 14

БАСКЕТ КАМП
КОЛАШИН 2023

РАДОСТ НА
ДЈЕЧИЈЕМ
ЛИЦУ НАЈВЕЋА
САТИСФАКЦИЈА

► страна 25

#426 САДРЖАЈ

ЛИСТ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ ЦРНЕ ГОРЕ АД НИКШИЋ

Предсједник Одбора директора
МИЛУТИН ЂУКАНОВИЋ

Руководилац Сектора за
корпоративне комуникације
ТОМАШ ДАМЈАНОВИЋ
tomas.damjanovic@epcg.com

Извршни директор
НИКОЛА РОВЧАНИН

Шефица службе за односе
са јавношћу и маркетинг
МИЛИЦА АБРАМОВИЋ
milica.abramovic@epcg.com

Главни и одговорни уредник
МИОДРАГ ВУКОВИЋ
miodrag.vukovic@epcg.com

Новинари
ТАТЈАНА КНЕЖЕВИЋ ПЕРИШИЋ
tatjana.perisic@epcg.com

МАРИЈА ВУКОТИЋ
marija.vukotic@epcg.com

ДРАГАНА Б. МИЈУШКОВИЋ
dragana.mijuskovic@epcg.com

Уредник фотографије
ЗОРАН ЂУРИЋ
zoran.djuric@epcg.com

Дизајн и припрема за штампу
БЛАЖО ВЕЉОВИЋ
veljovic.pg@gmail.com

Адреса редакције:
Улица Вука Караџића 2, Никшић

Тел/Факс:
040/204-223

е-mail:
list.epcg@epcg.com

веб сајт:
www.epcg.com

Издавач:
Електропривреда Црне Горе АД Никшић

Тираж:
1200

Штампа:
Grafo Group

8

У сусрет
годишњем ремонту
у ХЕ „Перућица“

10

Интервју: Иван
Асановић, извршни
директор ЦГЕС-а

28

Солари:
Постављено
23 MW панела

20

Снабдијевање:
Добро расположење
и на 40 степени

34

Путопис:
Капетаново језеро
и Вучје

ISSN
1805136

НИКШИЋ
ЈУЛ
2023.

4

АКТУЕЛНО
И поред суше – добит

14

ИНТЕРВЈУ
Терет транзиције треба
равномјерно распоредити

23

ЦРНА ГОРА
Хармонизација са
захтјевима Европске Уније

26

ЦЕДИС
Удружени у
превазилажењу кризе

29

ДРУШТВО
На новом почетку

34

РЕПОРТАЖА
Капетаново језеро и Вучје

6

АКТУЕЛНО
Предвиђена производња
за јул и август 274 GWh

16

НАШ ГОСТ
ЕБРД наставља подршку
пројектима ОИЕ

24

ДРУШТВО
Ровчанин: Дјелом потврђујемо
наша стратешка одређења

27

РУП
Душан Јањушевић реизабран
на функцију предсједника
Одбора директора

30

Са свих страна

36

Тесла
Мудре мисли

12

АКТУЕЛНО
Ровчанин: Енергетска
транзиција је
прилика за напредак

18

СНАБДИЈЕВАЊЕ
Акција „Подијелимо
терет“ почиње у августу

25

ДРУШТВО
Баскет камп Колашин 2023:
Радост на дјечијем лицу
највећа сатисфакција

29

ДРУШТВО
Признање ЕПЦГ за допринос
развоју добровољног
давалаштва крви

32

САВЈЕТИ ЛЕКАРА
Правилна нега
током лета приоритет

37

Наградна игра

СКУПШТИНА АКЦИОНАРА УСВОЈИЛА ФИНАНСИЈСКЕ ИСКАЗЕ ЗА 2022.

И поред суше - добит

Милутин Ђукановић поново изабран за председника Одбора директора. Усвојен Предлог одлуке о усвајању Извјештаја о пословању ЕПЦГ АД Никшић за 2022. годину. Усвојен и Предлог одлуке за повећање улога ЕПЦГ АД Никшић у ЦЕДИС д.о.о. Подгорица

У Никшићу је, крајем јуна текуће године, одржана XXI редовна Скупштина акционара ЕПЦГ АД Никшић. На основу утврђеног дневног реда Скупштине, којом је председавао извршни директор, Никола Ровчанин, разматрано је девет тачака.

Гласовима већине присутних акционара са правом гласа усвојен је Предлог одлуке о усвајању Финансијских исказа ЕПЦГ АД Никшић за 2022. годину са Напоменама и нацртом Мишљења ревизора БДО д.о.о, према коме укупни приходи компаније у 2022. години износе 541.827.356 €, од чега 522.421.727 € чине пословни, а 19.405.629 € финансијски приходи. Укупни расходи износе 536.809.854 €, од чега 507.165.060 € чине трошкови пословања, 26.528.649

€ трошкови зарада, 1.955.205 € остали пословни расходи, 1.160.940 € финансијски расходи, а нето трошкови пореза (текући и одложени порез) 730.990 €. Остварени добитак након опорезивања износи 4.286.512 €. У контексту активности независног ревизора, односно признавања прихода, као кључног питања ревизије, утврђено је да је ЕПЦГ АД Никшић признавала приходе у складу са примијењеним рачуноводственим политикама, док су информације објелодањене у Извјештају менаџмента за 2022. годину усклађене са појединачним финансијским исказима, а сам Извјештај је састављен у складу са одредбама Закона о рачуноводству.

Такође, усвојени су и Консолидовани финансијски искази за 2022. годи-

ну, гдје се у склопу биланса успеха, констатује да остварени нето резултат ЕПЦГ Групе у 2022. години износи - 8.688.991 € и да је узрокован екстремним поремећајима на тржишту електричне енергије, као и неповољном хидролошком ситуацијом.

Акционари су, већином гласова, усвојили Предлог одлуке о усвајању Извјештаја о пословању ЕПЦГ АД Никшић за 2022. годину, у коме се, уз наведене финансијске показатеље, истиче да је укупна остварена производња износила 2.731,68 GWh, што је за 13,6% мање од остварења у 2021. години, а 8,7% мање од плана за 2022. годину. С друге стране, укупна остварена потрошња код дистрибутивних купаца износила је 2.481,6 GWh, што је 105% у односу на 2021. го-

дину, тј. 102% у односу на план. Такође, путем дугорочне и краткорочне трговине, купљено је 721,84 GWh, а продато 889,09 GWh електричне енергије. У склопу покривања губитака на мрежи, ЦЕДИС-у је испоручено 390,20 GWh, а ЦГЕС-у 137,95 GWh. У склопу разматрања треће тачке дневног реда, усвојен је Предлог одлуке о расподјели добити исказане на дан 31.12.2022, гдје је констатовано да укупна нераспоређена добит Друштва, на дан 31.12.2022, износи 4.286.512 €, а иста се распоређује тако да на нераспоређену добит одлази 4.243.646,88 €, а у фонд резерви 42.865,12 €.

Надаље, усвојен је и Предлог одлуке о утврђивању Политике накнада ЕПЦГ АД Никшић са Методологијом обрачуна варијабилне накнаде лица са посебним дужностима према Друштву, којим се утврђује висина накнада за најодговорније позиције у компанији. Сходно томе, фиксна накнада за председника Одбора директора износи 3,50 просјечне зараде ЕПЦГ остварене у мјесецу који претходи мјесецу за који се врши обрачун накнаде, а за председника Одбора директора који није на професионалном раду у Друштву, накнада износи 2,50 просјечне зараде. Чланове Одбора директора слједује накнада од 1,00 просјечне зараде, а уколико су професионално ангажовани, добијају 2,00 просјечне зараде, док

Капитална улагања у претходној години износила су 47.308.879 €, а од укупно фактурисане реализације од стране снабдјевача и неизмирених потраживања из претходних година, наплаћено је укупно 279.714.742 € са оствареним степеном наплате од 101,43% у односу на укупно фактурисану реализацију у 2022. години. Од директних купаца је наплаћено 8.885.000 € (степен наплате: 99,37%), а од дистрибутивних купаца 270.829.742 € (степен наплате: 101,50%).

извршном директору припадају 3,00 просјечне зараде. Осталим члановима менаџмента припадају накнаде у распону од 1,30 до 2,75 просјечних зарада.

Приликом разматрања девете тачке дневног реда, гласовима већине акционара усвојен је Предлог одлуке за повећање улога ЕПЦГ АД Никшић у ЦЕДИС ДОО Подгорица, којом се дефинише да ЕПЦГ АД Никшић уноси новчана средства у износу од 21.578.253 € ради финансијске консолидације ЦЕДИС-а, како би се санирале последице поремећаја на тржишту електричне енергије. Новчана средства у износу од 6.702.997 € односе се на период од 1. априла до 31. децембра 2021. године, а износ од 14.875.256 € на 2022. годину и збирно представљају цјеновну разлику набавке електричне енергије за покривање регулаторно дозвољених губитака код ЦЕДИС-а. Ријеч је о техничким, а не комер-

цијалним губицима. Посљедично, улог ЕПЦГ АД Никшић у ЦЕДИС-у увећава се са досадашњих 288.712.902,92 € на 310.291.155,92 €.

За ревизора Друштва за 2023. годину, а на предлог Владе Црне Горе, као представника већинског акционара, већина присутних акционара са правом гласа изабрала је ревизорску кућу БДО ДОО, која је ревизорски посао обављала и у минулом периоду.

Извршено је и разрешење досадашњих и именовање нових чланова Одбора директора ЕПЦГ АД Никшић. Чланови Одбора директора су: Мијушко Бајагић, Тахир Ђонбаљај, Иван Шарановић, Милутин Ђукановић, Мартин Ђаласан, Емир Струјић и Горан Шуђур.

На конститутивној сједници Одбора директора, одржаној након засиједања Скупштине акционара, за председника је изабран Милутин Ђукановић.

Татјана Кнежевић Перишић

Након редовног годишњег ремонта, ТЕ Пљевља ради "пуном паром". Према ријечима Зорана Шљукића, након изведених ремонтних радова, обављена је синхронизација електране на мрежу.

- Планирано је да, током љетњих мјесеци, ТЕ ради пуним капацитетом и на тај начин, као једини базни извор електричне енергије у Црној Гори, обезбиди стабилност електро-енергетског система у трећем кварталу, каже Шљукић. Подсјећа да је управо предстојећи квартал, стандардно најтежи за ЕПЦГ јер у овом периоду, Црној Гори недостају велике количине енергије, која се увози. Енергетским билансом је предвиђено да ТЕ у јулу и августу произведе по 137 GWh електричне енергије. Што се тиче производње, ТЕ је за шест мјесеци предала систему 620.2 GWh електричне енергије, што је за 2.9% више од планираних 603 GWh, истиче Шљукић.

Иначе, већ десетак дана, на гради-

ТЕ ПЉЕВЉА У ЉЕТЊЕМ РЕЖИМУ РАДА

Предвиђена производња за јул и август 274 GWh

За првих шест мјесеци ове године, ТЕ Пљевља је предала систему 620.2 GWh електричне енергије, што је 2.9% више од плана; у јулу и августу планирана је производња по 137 GWh, што ће обезбидити стабилност електроенергетског система у трећем кварталу, каже главни оперативни директор ЕПЦГ Зоран Шљукић. Инсталација машинске и електро опреме, испоручене у првој шаржи за еколошку реконструкцију је већ почела, док се, до краја јула, очекује долазак друге шарже, у вриједности од 14,5 милиона еура. ЕПЦГ је расписала јавне позиве за модернизацију турбине, процијењене вриједности 25 милиона еура и адаптацију унутрашње облоге димњака од 7 милиона еура, а у току је израда Главног пројекта топлификације Пљевља

лиште пристиже друга шаржа опреме за еколошку реконструкцију.

- Очекујемо да ће комплетна опрема из друге шарже, у вриједности од око 14.5 милиона €, бити на градилишту до краја јула. Инсталација машинске

и електро опреме, испоручене у првој шаржи је већ почела, а радови на градилишту су врло интензивни. На пројекту еколошке реконструкције тренутно је упослено око 120 радника, а почетком августа се очекује долазак

још једне групе кинеских радника.

Шљукић каже како је до краја јуна завршено 75% грађевинских радова, а с обзиром на тренутни интензитет радова, очекује да ће крајем јула, тај проценат бити изнад 80%.

- Груби грађевински радови су практично завршени, остатак послова се односи на унутрашње, архитектонске радове на свим објектима. У августу и септембру је предвиђен наставак грађевинских радова на свим до сада започетим постројењима (одсумпоравање, отпадне воде, расхладни торањ, силос пепела, силос шљаке, силос гипса), као и радови на инсталацији опреме у овим постројењима.

Конечно смо добили ревидован Главни пројекат и последње двије књиге, које су недостајале, да би комплетирали документацију Главног пројекта еколошке реконструкције. Ради се о дијеловима пројекта: Књига 2 - DeNOx и Књига 8 - Даљинско гријање града. Како су се, коначно, стекли сви потребни услови, отпочели су радови и на овим постројењима, не крије задовољство Шљукић.

Што се тиче пројекта топлификације, Идејно рјешење за изградњу комплетног примарног топловода до града је завршено и ревидовано.

- У току је израда Главног пројекта па, у складу са динамичким планом, очекујемо да буде завршен до краја августа те да након тога прибавимо грађевинску дозволу и да већ у септембру почнемо са изградњом прве дионице, у дужини од 2.3 км од ТЕ Пљевља до раскрснице код Вектре Јакић.

Ту се завршава дио пројекта топлификације, који финансира Електропривреда, у износу од 2.5 мил €. Након тога, на јесен, очекујемо расписивање тендера и избор извођача радова за дионицу од Вектре до центра града. Након завршене тендерске процедуре, радови на другој и трећој дионици могли би почети у прољеће 2024. Тендер за избор извођача радова на другој и трећој дионици је у надлежности управе за капиталне пројекте Црне Горе, истиче он.

Инвестиционом замању у ТЕ Пљевља треба, свакако, додати и то да је ЕПЦГ, током јула мјесеца, расписала јавне позиве за модернизацију турбине, процијењене вриједности 25 мил € и адаптацију унутрашње облоге димњака процијењене вриједности 7 мил €.

Модернизацијом турбине уштеда око 3,5 милиона еура годишње

Инвестиција у модернизацију турбине ће омогућити значајно повећање поузданости ТЕ Пљевља, јер ће бити замијењена кључна опрема, која је у погону већ 41 годину. Највећи позитиван ефекат ће бити повећање коефицијента поузданости и расположивости постројења. Други важан ефекат је повећање нето ефикасности постројења (степен искоришћења електране) због напретка у аеродинамици лопатица нових, модернијих турбина. Ова инвестиција ће омогућити мању специфичну потрошњу топлоте по kWh електричне енергије, а самим тим и мањи утрошак угља као и мању емисију CO2 из ТЕ, на годишњем нивоу. Процјена је да ће се, након реализације ове инвестиције, смањити трошкови које ЕПЦГ плаћа за угљ и за емисије CO2, за око 3.5 мил € на годишњем нивоу. У оквиру ове инвестиције биће замијењен и турбински регулатор, што ће омогућити да ТЕ ради у систему секундарне регулације, што ће такође донијети нове приходе компанији.

Зоран Шљукић

Адаптација унутрашње облоге димњака

Унутрашња облога димњака ТЕ Пљевља се мијења да би, након завршене еколошке реконструкције, димни гас из постројења за одсумпоравање могао да се шаље директно у димњак, без претходног догријавања са температуре од 60°C на 130°C. Постојећа облога димњака захтијева минималну температуру димног гаса од 125°C -130°C. Догријавањем димног гаса паром, трошила би се огромна количина топлотне енергије, која је еквивалент 6.5 MWe, што би на годишњем нивоу значило губитак од око 45 GWh електричне енергије. У зависности од цијене електричне енергије на берзи, поврат инвестиције се процијењује на 15 мјесеци (при цијени електричне енергије од 125 €/MWh) до највише 24 мјесеца (при цијени електричне енергије од 78 €/MWh).

Према ријечима Зорана Шљукића, ова инвестиција ће значајно поједноставити одржавање постројења ТЕ, након еколошке реконструкције; са њеном реализацијом, не би било потребе за изградњом постројења СГХ (за догријавање димног гаса паром). Додатно, вриједност уговора о адаптацији котла би била умањена управо за вриједност опреме и радова предвиђених за СГХ постројење, објашњава Шљукић.

У СУСРЕТ ГОДИШЊЕМ РЕМОНТУ У ХЕ „ПЕРУЋИЦА“

Очекују да производни план премаше 20 одсто

Редовни годишњи ремонт ХЕ „Перућица“, уз тоталну обуставу рада, традиционално је планиран током августа, мада се ремонтни радови одвијају још од маја, каже први човек електране Радован Ђукановић. Највећи дио ремонтних радова ће извести наши запослени, док ће само неки специјализовани радови и испитивања, припасти екстерним фирмама. Иначе, ХЕ „Перућица“ биљежи одличне производне резултате и енергетском систему је до 16. јула, испоручила око 686 GWh електричне енергије, што је око 20% више од плана

Татјана Кнежевић Перишић

Редовни годишњи ремонт у ХЕ „Перућица“ почиње у августу, а менаџмент каже да колектив спремно дочекује предстојеће радове:

– Благовремено смо усагласили термине са Дирекцијом за управљање енергијом и Црногорским електропреносним системом и, што је јако важно, спровели скоро све јавне позиве за набавку роба, услуга и радова, каже руководилац подружнице Радован Ђукановић. Додаје да су, у међувремену, попуњена сва радна мјеста, по важећој систематизацији, тако да радне снаге неће недостајати.

– Запослени су задовољни и расположени за рад. Знамо сви да су у августу, на Глави Зете, екстремно високе температуре, али смо навикли да радимо и у неповољним временским условима. Зато очекујем и ове године, да ће се сви планирани радови провести успјешно и квалитетно и да ћемо

Радован Ђукановић

електрану припремити за поуздан рад у наредном периоду, каже Ђукановић.

Шта ће све „ући“ у ремонтне радове?

Поред уобичајених радова: прегледа и испитивања електромашинске опреме, производних агрегата, трансформатора,

прекидача, заштита, аутоматике, управљања, регулације, мониторинга и отклањања уочених недостатака и замјене појединих дјелова, чистења и санације оштећења канала доводног система, техничког осматрања објеката, уклањања растина дуж брана, канала, компензационог канала, цјевовода у оквиру текућег одржавања, биће урађен и дио капиталних пројеката, који се могу спровести само у времену тоталне обуставе. Издвојио бих: Уградњу система за усис графитне прашине на генератору G6, Замјену другог система акумулаторских батерија 220 VDC, Санацију NN вода за напајање радио-релејне станице „Острог“, АКЗ дијела доводног цјевовода, Трећу фазу реконструкције расхладног система, истиче Ђукановић.

Напомиње да је дио радова већ одрађен, и то у првој половини маја када је урађен ремонт аутотрансформатора са припадајућим пољима 220, 110 и 10,5 kV. Током јуна смо имали ремонт електромашинске опреме затварачни-

ца доводног система, док се ремонт сабирничких растављача и два далеководна поља 110 kV, одвија по плану. Постројења 220 kV би требала бити завршена током септембра, тако да ремонт електране није само у августу, како многи мисле, већ практично од почетка маја до краја септембра, каже Ђукановић.

– Највећи дио ремонтних радова ће извести наши запослени, док ће само неки специјализовани радови и испитивања, за чија су извођења неопходне фирме са посебним лиценцама, припасти екстерним фирмама из наше земље и региона. Наравно, уз наш надзор, додаје он.

Производни резултати ХЕ „Перућица“ у првих шест мјесеци су одлични!

– Да, чак до краја јула очекујемо производњу електричне енергије за око 20% више од плана. Прецизније, до 16. јула, ХЕ „Перућица“ је произвела 685.822,607 MWh!

Са оптимизмом очекујем, такође, да ћемо, имајући у виду садашње стање акумулација и уз просјечне јесење падавине, наставити са добром производњом и у четвртм кварталу и испунити, а надам се и премашити, годишњи план производње.

Радован Ђукановић посебно истиче да је ове године, на задовољство свих, посебно ћеце и омладине Никшића, вода у језеру Крупац или „никшићком мору“, на идеалном нивоу, тако да је има довољно за купање.

– Суграђани кажу да је вода чиста, што ме посебно радује, сјећајући се прошле године, када смо имали изузетно неповољну хидролошку ситуацију и екстремно високе цијене електричне енергије, тако да смо били приморани да језеро Крупац „држимо“ на биолошком минимуму. Сада је, због добре хидрологије, ситуација потпуно другачија, а њој је допринијела и инвестиција ЕПЦГ, којом смо граду даровали савремено уређен парк, непосредно поред бране, у „тополама“, са свим неопходним мобилијаром за одмор и рекреацију.

На питање да ли ће се током ремонта одвијати и неки радови пројекта Реконструкције и модернизације, Ђукановић каже да је руководство ХЕ са колегама из Дирекције за развој и инвестиције, у сталној комуникацији и договарању о

За шест мјесеци, производња виша од планиране

У шест мјесеци ове године, ХЕ Перућица је произвела 669 GWh или 18 % више од плана; ХЕ Пива 523 GWh или 13 % више од плана, док је ТЕ Пљевља произвела 638 GWh или 6 % више од плана, показују подаци Дирекције за управљање енергијом.

Добре хидролошке прилике су омогућиле да производња из хидроелектрана буде за 288 GWh више од плана, па је и остварени извоз био значајан. С друге стране, за првих пола године ЕПЦГ је остварила увоз од 154 GWh електричне енергије, вриједности од 16 милиона €; поређења ради, прошле године, за исти период, остварен је увоз од 378 GWh, вриједности 81 милион €.

У шест мјесеци ове године, домаћинства су потрошила око 719 GWh електричне енергије, док је остала потрошња око 535 GWh, што значи да је укупна потрошња око 1254 GWh електричне енергије. Током љетњих мјесеци, трошиће се више од просјека, баш због кориштења расхладних уређаја и туристичке сезоне, кажу из ФЦ Снабдијевања. Наводе и податак да је, прошле године, у јуну, јулу и августу потрошено око 679 GWh електричне енергије (домаћинства 357 GWh, остали 322 GWh), тако да очекујемо сличне податке и на крају овогодишњег периода.

Иначе, акумулације ХЕ Перућица, су на нивоу од 76 % од максимума или 5 % више од плана. Акумулација Крупац је, закључно са 19. јулом, на нивоу 76% од максимума, док је акумулација Слано, на нивоу од 78% од максимума, што значи да је ниво језера на коти 618,16 мпм.

Т.К.П.

предстојећим активностима:

–Током августа ће бити одрађен дио послова, који се могу окарактерисати више као припремне активности, а интехзивнији послови се очекују наредне године, након завршетка Главног пројекта. Што се тиче агрегата А8, ак-

тивности се одвијају планираном динамиком, а у току је припрема тендерске документације за избор пројектанта и извођача радова, што се очекује до краја текуће или почетком наредне године, прецизира Радован Ђукановић за наш лист.

**ИВАН АСАНОВИЋ,
ИЗВРШНИ ДИРЕКТОР
ЦРНОГОРСКОГ
ЕЛЕКТРОПРЕНОСНОГ
СИСТЕМА (ЦГЕС)**

Настављамо са улагањима у преносну мрежу

Изградња 400 kV далековода од Ластве до Пљеваља најзначајнији је и уједно најзахтјевнији електроенергетски објекат који ЦГЕС реализује. Прва фаза пројекта Транс-балканског коридора је реализована и подводни кабл према Италији заједно са ТС „Ластва“ и 400 kV далеководима до Чева су у функцији већ три и по године, а ефекти његовог рада на ЦГЕС су вишеструки, то је између осталог рекао извршни директор ЦГЕС-а Иван Асановић за часопис „Електропривреда“. Он се осврнуо и на изазове у преносу који се односе на повећање прикључења ОИЕ на мрежу

Драгана Б. Мијусковић

Због чега је важно изградити 400 kV далековод од Ластве до Пљеваља и када очекујете завршетак тог пројекта?

Овај енергетски „аутопут“, дужине преко 150 километара, изузетно је комплексан и због чињенице да пролази кроз осам општина и два национална парка, да је у близини много насеља и афектира стотине власника некретнина. Без обзира на све то, значај овог далековода је немјерљив, и можемо са сигурношћу рећи да без његове реализације нема ни зелене транзиције у Црној Гори. Из тог разлога сматрамо да је то најважнији енергетски пројекат у земљи, али и шире. Завршетком ове инвестиције, комплетираће се 400 kV прстен у нашој држави, чиме се значајно подиже сигурност и поузданост рада преносног система. Поред тога, допринијеће даљем развоју привреде, нарочито када је у питању туризам, и то подједнако – и на сјеверу и на југу,

а омогућиће интеграцију обновљивих извора електричне енергије (солар и вјетар), у општинама кроз које пролази. Утицаће на смањење губитака и даљи развој тржишта електричне енергије.

Треба истаћи да Црногорски електропреносни систем, поштујући најстроже домаће и међународне прописе и законске регулативе, тежи да негативне ефекте овог пројекта сведе на минимум. Упркос свему, изградња далековода није завршена. Остало је неких 10 одсто нереализованог посла, чији се завршетак очекује до краја године. Апелујемо и овом приликом на надлежне државне органе, нарочито оне који учествују у поступку експропријације, да својим дјеловањем помогну реализацију овако сложеног пројекта.

Поменути далековод је, као и подводни кабл према Италији, дио је пројекта Транс-балканског коридора, какве ће ефекте његово пуштање у функцији имати на електропреносни

систем Црне Горе?

Трансбалкански коридор је скуп елемената електропреносне мреже који треба да омогући боље међусобно енергетско повезивање Црне Горе, Босне и Херцеговине и Србије, али и њихово повезивање са непосредним окружењем. Овај кластер чини и Пројекат интерконекције Црна Гора – Италија (нови подморски кабл „Ластва (ЦГ) – Vilanova (ИТ)“), конверторске станице у Италији и Црној Гори и ТС 400/110/35 kV „Ластва“, као и пројекти изградње и појачања унутрашње 400 kV мреже у Црној Гори, Србији, као и изградња интерконективних далековода 400 kV између Црне Горе, Србије и Босне и Херцеговине.

Као што је познато, прва фаза пројекта је реализована и подводни кабл према Италији, заједно са ТС „Ластва“ и 400 kV далеководима до Чева су у функцији већ три и по године, а ефекти његовог рада на ЦГЕС су вишеструки. Дошло је до значајног повећања прихода од аукција прекограничних капа-

цитета, како на граници са Италијом, тако и на осталим границама. Само у 2022. години, тај приход је премашио 40 милиона €.

Изградња ТС „Ластва“ је омогућила много квалитетније напајање Црногорског приморја, тако да током претходне двије лјетње сезоне није забиљежен ни један прекид у напајању ел.енергијом проузрокован кваровима на преносном систему. Такође, промијењен је дневни профил губитака у преносној мрежи, који је сада мање-више константан. Повећана су оптерећења у преносној мрежи, посебно на 400kV напонском нивоу, што је иницирало промјене у конфигурацији мреже како би се предупредили поремећаји због паралелног рада 400kV и 110kV мреже. Уобичајена уклопна шема је таква да се сада дио приморског конзума напаја из ТС „Подгорица 2“, а други дио из ТС „Ластва“. Такође, било је неопходно унаприједити процедуре анализа сигурности и оспособити оперативно особље да препозна могуће критичне ситуације и предузме одговарајуће мјере у циљу превенције тежих поремећаја. Као потпуно управљиви елемент, ХВДЦ „Монита“ се релативно често користи за побољшање оперативне сигурности како у систему ЦГЕС-а и сусједним системима, тако и у систему Италије.

Колико је електропреносна мрежа наше земље, у овом тренутку, спремна да прихвати нове ОИЕ?

Развој преносне мреже и скок цијене електричне енергије на тржишту, условила је велико интересовање инвеститора за изградњу објеката за производњу електричне енергије из обновљивих извора. Додатно, измјена законске регулативе у претходном периоду (Закон о енергетици и нарочито Закон о планирању простора и изградњи објеката и пратећа подзаконска акта), је омогућила једноставнију процедуру прикључења обновљивих извора електричне енергије на преносни систем. ЦГЕС је у последњих неколико мјесеци примио више десетина дописа од стране бројних инвеститора за прикључење на преносну мрежу. Неки од њих су добили и најбржу повратну реакцију, па су након добијања урбанистичко-техничких услова предали уредан захтјев за прикључење. У складу са прописима, за њих су урађене

анализе о могућностима прикључења и понуђени су им нацрти уговора. Анализе су показале да је на преносни систем могуће прикључити око 1,5 GW инсталисане снаге у ОИЕ, без значајних захвата на преносној инфраструктури (планирано је РП 400 kV „Чево“, као најзначајнији објекат), док ће за даљу интеграцију обновљивих извора енергије бити неопходан значајнији развој мреже у дијелу додатних интерконекција са сусједима.

Када говоримо о овој проблематици, битно је апострофирати и утицај тржишта и промјена у производњи ОИЕ у региону, а и шире – у цијелој Европској интерконекцији на сигурност рада система, који је већ неко вријеме значајно велики. Наводимо примјер догађаја од 08.01.2020. године, када је дошло до одвајања мреже југоистичне Европе од остатка интерконекције. У међувремену је било више критичних догађаја који су могли да доведу до сличних последица. Када се у неком дијелу интерконекције појави значајан вишак снаге, то доводи до пада цијена и последично до повећања токова ка регионима са већом цијеном. То је и ових дана случај, када су регистровани значајни токови у смјеру запад-исток, јер се на западу појавио вишак усљед веће производње ОИЕ и пада конзума, што је довело до пада цијене ел.енергије, па су произвођачи на истоку потиснули скупље изворе и окренули се увозу. Ови проблеми ће се у будућности изостравати са трајним гашењем извора на фосилна горива и повећаним удјелом ОИЕ, па је неопходно да се мрежа што више ојача, како би могла да одговори појачаним захтјевима за транзитом. Други значајан проблем је обезбјеђење довољног обима системске резерве у циљу постизања адекватне оперативне сигурности и балансирања система. Помоћне услуге у Црној Гори се набављају регулисано, на бази методологије која није адекватна садашњем стању на тржишту ел.енергије, па је неопходно да се ажурира, како би се адекватно задовољиле тренутне потребе за помоћним услугама и омогућило адекватно коришћење расположивих ресурса за подршку прикључењу планираних ОИЕ. Методологија би требало да стимулише инвеститоре за изградњу ресурса који омогућавају бољу регулацију система (РХЕ, батерије...). У региону се тренутно ради на

имплементацији мрежних кодова у национална законодавства, тако да ће процедуре, које су обавезне у цијелој Европи, бити на снази и у југоисточној Европи.

Шта очекујете од пројекта модернизације и реконструкције високонапонске опреме који је у току, а који реализујете уз подршку ЕУ.

Модернизација и реконструкција 15 трафостаница је дио ширег пројекта под називом “Трансбалкански електроенергетски коридор (И) – Дионица у Црној Гори”, који се реализује уз подршку Европске уније која је обезбиједила 25 милиона еура неповратних средстава које ће обезбиједити Њемачка развојна банка (KfW), за радове и опрему.

Успјешном реализацијом радова у 15 трафостаница широм Црне Горе, који су били веома захтјевни, како са стручног и техничког, тако и са организационог аспекта, осигурали смо, прије свега, подизање капацитета преносног система, а самим тим и сигурност и квалитет напајања за све наше грађане и привреду. Завршетак радова створио је услове за даљи развој енергетског сектора Црне Горе, као и укључивање државе у регионално тржиште електричне енергије и ефикасније процесе за прикључење обновљивих извора енергије.

Обезбјеђивање адекватне инфраструктуре, како на сјеверу, тако и у приморском дијелу, био је, такође, један од стратешких приоритета Црне Горе, с обзиром на њен допринос успјешном развоју туризма и економије и њихов позитиван утицај на животни стандард грађана.

Вјерујем да инвестиције које смо завршили, као и оне које су у току, имају снажан утицај на привредну активност у нашој земљи и да значајно доприносе повећању запослености и расту БДП-а, као и да позиционирају компанију, а и државу Црну Гору, на мјесто једног од централних актера електроенергетских дешавања у југоисточној Европи.

Настављамо са улагањима у преносну мрежу, што јасно потврђује и податак да ћемо у наредних пет година инвестирати 195 милиона еура, остајући дослиједни свом стратешком одређивању да пословање широм на одговоран, профитабилан и одржив начин.

САРАЈЕВСКИ ЕНЕРГЕТСКИ ФОРУМ

Ровчанин: Енергетска транзиција је прилика за напредак

Сарајевски енергетски форум – СЕФ (Sarajevo energy forum) одржан је од 20. до 23. јуна 2023. године у Сарајеву, а у организацији Фондације Соларна академија, под покровитељством Министарства вањске трговине и економских односа Босне и Херцеговине

Драгана Б.Мијусковић

Форум енергетике у главном граду БиХ, окупио је експерте, инвеститоре, развојне менаџере, произвођаче опреме, представнике грађевинских компанија, регулаторе, актере из академске заједнице, енергетских компанија, преносних компанија, јавних предузећа те представнике власти и институција из Босне и Херцеговине, региона и Европске уније, као и цивилног друштва и медије.

У оквиру Панела 4, под називом „Акција за прелазак на зелени водород и биомасу – Шта мора урадити држава, а које припреме треба учинити привреда“, учешће је узео и извршни директор ЕПЦГ, Никола Ровчанин.

– Овај форум је прилика да се дискутује о бројним актуелним темама на пољу енергетике, али и да размијенимо идеје, проблеме и решења, као и да се чујемо излагања о најновијим технологијама и стварању претпоставки

за њихову имплементацију у нашим државама. У склопу пројекта које увелико развија те инвестиционих планова за блиску будућност, ЕПЦГ хвата озбиљан корак са савременим токовима енергетске транзиције, а тако нешто је нарочито важно у контексту развоја

оних средина које, кроз конвенционалне изворе, деценијама одржавају наш енергетски систем стабилним и профитабилним, казао је, између осталог, Ровчанин.

Зелени водород важан је елемент Стратегије ЕУ-а за смањење зависности о фосилним горивима. Количина зеленог водородна тренутно је тек неколико одсто. Удио зеленог водородна би, према плану Европске уније, до 2030. године требало да заузме поло-

вину потрошње. За потпуни прелаз на зелени водород треба времена и улагања финансијских средстава за развој технологија. Соларна електрична енергија може се претворити у водород из обновљивих извора енергије, који ће се употребљавати као гориво или сировина у индустријским процесима.

МН: Системи за складиштење енергије убрзавају процес зелене енергетске трансформације

Савјетник за техничка питања предсједника Одбора директора ЕПЦГ, Љубиша Ђурковић био је један од учесника на Панел 8. – „Складиштење енергије, дигитализација, смарт мјерила и реформе електропривреда – Куда иду трендови и која су најбоља искуства за привреду и грађане“ Сарајево Енергу Форума.

Складиштење енергије важно је средство којим се доприноси интеграцији енергије из обновљивих извора, посебно у контексту гријања или пријеноса електричне енергије. Уређаји попут батерија и топлотних пумпи могу допринијети интеграцији соларне електричне и друге енергије из обновљивих извора у енергетски систем само ако могу учинковито комуницирати једни с другима.

Та се интероперабилност може олакшати мјерама као што су стандардизација или рјешења отвореног кода за дигиталну повезивост.

–Развој виртуелних електрана – агрегатора, омогућавају малим и средњим купцима-произвођачима електричне енергије (просјумерима) да се директно укључе на тржиште енергената.

Агрегатори имају важну улогу у интеграцији енергије из обновљивих извора будући да је производња у соларним и вјетропарковима због изложености промјенама метеоролошких услова рекао је између осталог Ђурковић и додао:

–Компаније које управљају таквим системима, који дјелују у облаку и нису електране у физичком смислу, обједињују изворе електричне енергије тако да они удружено могу да повећају производњу када у систему преноса недостаје струје.

Феномен складиштења електричне енергије добио је на важности појавом алтернативних и обновљивих извора енергије, прије свега из енергије сунца и вјетра, и који због своје стохастичке природе не омогућавају континуитет

Изазови и рјешења

Саставни дио СЕФ 2023 био је и Сајам излагача, гдје су учесници могли да се упознају са најновијим достигнућима у области пружања услуга развоја пројеката из ОИЕ, уградње и одржавања опреме и савремених рјешења електрана за домаћинство и привреду, као и аутомобиле те рјешењима за пунионице електричних возила и могућности финансирања пројеката.

Енергије из обновљивих извора у БиХ и региону има у изобиљу, али проблем су и даље недовољно развијена инфраструктура, која је највећа препрека градњи соларних електрана. Главни изазов је оптимална преносна инфраструктура за прикључење. С обзиром на потребе, очекује се брза реакција у припреми и изградњи мреже за обновљиве изворе.

Прелазак на зелену економију представља прилику за отварање нових радних мјеста, побољшавање ефикасности и велики развој наше регије. Постоји огроман потенцијал који мора знати боље да се искористити. Потребне су политике и законодавство као подршка преласку с електране на угаљ – на чистије изворе енергије, закључак је овогодишњег Форума.

у производњи електричне енергије. У том домену виртуелне електране могу да координишу обарање потрошње, на примјер у фабрикама и тржним центрима, али и да омогуће повећање потрошње, што је најпотребније када дође до непредвиђено јаких сунчевих зрака или се вјетар нагло појача, па буде вишка енергије у мрежи.

Очекује се да ће приступачност си-

стема за складиштење енергије убрзати процес зелене енергетске трансформације.

Ђурковић је још нагласио и примјер Њемачке, чија је стратегија и креирање правног оквира за убрзану изградњу нових извора енергије базираних на обновљивим изворима, као и на стратегију развоја енергије и план модернизације енергетске инфраструктуре.

ДАМИР МИЉЕВИЋ, ЕКСПЕРТ ЦЕНТРА ЗА
ОДРЖИВУ ЕНЕРГЕТСКУ ТРАНЗИЦИЈУ (РЕСЕТ)

Терет транзиције треба равномјерно распоредити

Дамир Миљевић

Свака земља региона има своје специфичности, како у погледу тренутног енергетског микса, тако и у погледу тенденција у потрошњи, стања у привреди, развојних аспирација и социјално - економских параметара, па се не може један рецепт примјенити на све земље

Миодраг Вуковић

Енергетска криза оставила је у региону западног Балкана значајне посљедице по привреду, становништво и електроенергетске компаније. Свим земљама региона предстоји трансформација државних електро-

привреда, а пред оним зависним од угља је тежак и сложен период преласка на обновљиве изворе енергије. У предстојећем периоду треба очекивати "најезду" инвеститора на најбоље локације у региону за производњу енергије из сунца и вјетра, најавио је у интервјуу за наш корпоративни лист

Дамир Миљевић, експерт Центра за одрживу енергетску транзицију.

Са господином Миљевићем разговарали смо почетком јуна на маргинама енергетске конференције у организацији наше компаније.

Колико је енергетска криза пореметила планове и динамику енергетске транзиције?

Енергетска криза је почела у септембру 2021. године под утицајем раста тражње кинеске економије за енергијом, а нарочито гасом, након пандемије, слабе производње вјетроелектрана у Европи, проблема са нуклеарним електранама у Француској и смањеног дотока гаса из Норвешке и Русије, а продубила се 2022.године почетком рата у Украјини. Свакако да је криза пореметила планове и динамику транзиције, али је чињеница да је суштински убрзала прелазак са фосилних на обновљиве изворе енергије у цијелом свијету. ЕУ је донијела програм RePower ЕУ којим се убрзава прелазак на обновљиве изворе енергије и појачавају напори на повећању енергетске ефикасности. САД су кроз Закон о смањењу инфлације 2022.године направиле снажан заокрет и убрзале транзицију стављајући привреду и становништву готово 400 милијарди долара субвенција на располагање, док је Кина новим петогодишњим планом значајно повећала своје амбиције и убрзала транзицију ка карбон неутралном друштву.

Нажалост на западном Балкану и у регији енергетска криза је оставила значајне посљедице по привреду, становништво и електроенергетске компаније. То је утицало на успоравање транзиције иако искрено говорећи земље региона нису, нажалост, још увијек у довољној мјери препознале транзицију као развојну шансу, него се она углавном данас третира као пријетња и нешто што је наметнуто извана и под паролом сигурности снабдјевања и енергетске независности покушавају се одгодити неминовне промјене и задржати статус quo. Каснећи у транзицији за окружењем регион се доводи у опасност да постане изоловано острво усред Европе у које нико неће жељети да инвестира, јер инвеститори желе прије свега да имају чисту и зелену енергију као инпут у своје капацитете.

Да ли извори зелене енергије могу у потпуности замијенити традиционалне "прљаве" изворе?

Свакако. Укупан економски исплатив потенцијал сунца и вјетра је далеко већи од наших садашњих и будућих потреба и ту нема дилеме. Обновљиви извори енергије су супериорнији у односу на фосилне, не само са становишта утицаја на околину и климу него и са економског аспекта, с обзиром да су маргинални трошкови производње енергије из обновљивих извора занемарљиви у односу на трошкове производње из фосилних горива, а цијене зелених технологија константно и даље падају. Када је у питању регион, све земље изузев Косова, имају довољно потенцијала у обновљивим изворима енергије да напусте производњу из фосилних горива. Питање је само политичке одлуке и спремности земаља да сарађују и оптимирају неке од капацитета на регионалном нивоу, како би трошкови били нижи. При томе мислим на капацитете балансирања и складиштења енергије и капацитете мреже.

Да ли транзиција може бити иста за све државе региона Балкана?

Свака земља региона има своје специфичности, како у погледу тренутног енергетског микса, тако и у погледу тенденција у потрошњи, стања у привреди, развојних аспирација и социјално - економских параметара, па се не може један рецепт примјенити на све земље. Међутим, оно што је

заједничко, и што је пракса већ показала је да постоје неке стратегије и политике које су универзално примјениве и гдје се не може погријешити. Ту првенствено мислим на улагања у енергетску ефикасност тј. смањење потрошње енергије и подстицање производње на мјесту потрошње кроз подршку грађанима и привреди да сами производе енергију и троше је, а евентуални вишак пуштају у систем. Оно што је још важно и заједничко за све земље региона је да им предстоји трансформација државних електропривреда при чему и политичари и руководства електропривреда требају схватити да будућност модерних електропривреда није у производњи енергије, јер ће енергију производити свако, него у пружању услуга и сервиса у домену електроенергетике. Што прије се то схвати и прихвати лакша и безболнија ће бити трансформација и електропривреде ће бити конкурентније, а регион привлачнији за улагања. Поред наведеног, свим државама региона зависним од угља предстоји тежак и сложен период трансформације општина и региона гдје је угљан био основа развоја на развој нове економске структуре, која ће обезбједити њихов опстанак и даљи развој.

Шта треба очекивати у наредном периоду, тј. у ком правцу ће се даље развијати процес енергетске транзиције?

Оно што по мени треба очекивати у наредном периоду је још већа "најезда" инвеститора на најбоље локације

у региону за производњу енергије из сунца и вјетра. Већ данас су у свим земљама региона притисци приватних инвеститора такви да ћемо врло брзо остати без слободних капацитета на преносној и дистрибутивној мрежи, што може имати врло лоше посљедице по декарбонизацију властите потрошње у земљама региона, с обзиром да највећи број инвеститора зелену енергију намјерава извозити, а не продавати на домаћим тржиштима. Ситуација се може окарактерисати као хаотична и под хитно се морају предузети мјере да се заустави процес неокolonизације енергетског сектора у региону, при чему нисам против домаћих и иностраних инвеститора, тачније, сви су добродошли, али правила игре се морају успоставити да бар дио енергије остане у земљи како би се извршила декарбонизација домаће потрошње, јер то би нам требао бити циљ.

Поред наведеног, сматрам да би започињање дијалога унутар земаља и успостављање сталне комуникације са свим друштвеним актерима требао бити наредни корак, јер немогуће је извести ову врсту транзиције, која није само енергетска него и економска, социјална па и друштвена, без пуног учешћа и сагласности свих актера при чему мислим на грађане, локалне заједнице и привреду. Енергетска транзиција ће се десити без обзира шта ми мислили и како се понашали, оно што је битно са становишта друштва је да буде одржива и релативно праведна и да терет транзиције као и користи од транзиције буду равномјерно распоређени.

ФРАНЧЕСКО КОРБО, РЕГИОНАЛНИ
РУКОВОДИЛАЦ ЕНЕРГЕТИКЕ ЗА ЗАПАДНИ
БАЛКАН И ХРВАТСКУ, ENERGY EUROPE ГРУПЕ
ЗА ОДРЖИВУ ИНФРАСТРУКТУРУ, ЕБРД

ЕБРД наставља подршку пројектима ОИЕ

Франческо Корбо

Рјешење у превазилажењу кризе, за цијели регион, треба тражити кроз модел комбинованог финансирања јавног и приватног сектора ка обновљивим пројектима, као и у способности енергетских мрежа да повежу додатне соларне и вјетроелектране – каже Франческо Корбо

Драгана Б. Мијусковић

На енергетски сектор западног Балкана неповољно утиче низ структуралних питања, међу којима је недостатак конкуренције на

тржишту, као и недовољно учешће приватног сектора, недостатак регионалне интеграције. Такође, ту се могу додати шири утицаји енергетске кризе у Европи, која на овај начин погађа буџет и макроекономску ста-

билност. Енергетска криза значајно утиче на цио регион Западног Балкана, пошто су технички проблеми у застаријевању термоелектрана на угаљ и недостатак воде за хидроенергију довели до значајног пада

European Bank
for Reconstruction and Development

нансирања за енергетску ефикасност, активно проширујући остварену кумулативну инвестицију од преко 440 милиона евра која је већ испоручена у оквиру програма Регионалне енергетске ефикасности (Regional Energy Efficiency programme REEP), истиче Корбо и објашњава:

– Како инвеститори све више траже да уложе капитал у земље у којима креатори политике дају кредибилне дугорочне обавезе зеленој транзицији, кључно је поставити јасна правила кроз потпуно либерализовано тржиште и јаке регулаторне оквире ових обавеза, у складу са системом правила ЕУ.

Стога, не само да земље треба да убрзају усвајање релевантних закона и прописа како би унаприједиле улагања у обновљиве изворе енергије, већ се од њих све више захтева да направе планове за суочавање

Улагање у будућност

ЕБРД подржава приватни и јавни сектор. Такође помажу државним предузећима при изради стратегија, како би били спремни за оно што их чека у будућности. Свака држава на декарбонизацију треба да гледа као на будућност.

– Државне компаније имају посебан однос са властима, али им је упркос томе, тешко да добију одређене дозволе за имплементацију пројекта. Свјесни смо тога да држава треба подршку и да раде све како би добила грантове – истакао је Корбо на Симпозијуму НЕТ ЕПЦГ.

са предстојећим законодавством ЕУ, као што је Механизам за прилагођавање границе угљеника (Carbon Border Adjustment Mechanism CBAM) регулација, уз јачање енергетске безбједности и учинка кроз регионалну интеграцију и побољшано управљање државним предузећима.

Енергетска криза, истиче Корбо, је открила важност енергетске безбједности и диверсификације снабдијевања, дајући прилику за убрзано улагања у обновљиве изворе у региону, као и потребу за унапређењем националних електроенергетских мрежа и прекограничних интерконекција заједно са ликвиднијим енергетским тржиштима.

– Земље треба да остану фокусиране на своју путању са ниским емисијама угљеника и обавеза, у складу са својим стратешким документима, са циљем да стимулишу и приватне и јавне инвестиције у додавање обновљивих капацитета, како би испуниле и идеално премашиле сопствене циљеве обновљивих извора енергије, савјетује он.

Декарбонизација, према ријечима Франческа Корба, дугорочни је циљ, и са овог становишта, ЕБРД остаје посвећена помагању земљама Западног Балкана да поставе амбициозне стратегије и циљеве за смањење емисија, као и да искористе пуни потенцијал „апетита“ инвеститора за обновљиве изворе енергије кроз транспарентне аукције да расподијеле капацитете.

– Да би преживјеле енергетску кризу, земље Западног Балкана ће морати да побољшају међусобну сарадњу у оквиру Берлинског процеса путем тржишних реформи за даље регионалне и европске интеграције решавањем регулаторних „уских грла“. То би могли да ураде припремањем заједничких предлога улагања у обновљиве изворе енергије и интеграцију тржишта електричне енергије и гаса, савјетује Корбо, закључујући;

– Све у свему, остајући привржени циљевима Париског споразума и стварањем окружења за велике инвестиције у обновљиве изворе енергије, распоређени капитал ће створити висококвалитетна радна места, отворити нова тржишта, диверсификовати економију и изградити чистије заједнице које ће приоритет имати одрживи раст.

Марија Вукотић

Ослушкујући потребе потрошача, и узимајући у обзир њихово велико интересовање, ЕПЦГ поново покрене акцију „Подијелимо терет“. Купци електричне енергије из категорије „домаћинства“ добиће прилику да, по повлашћеним условима, од 01. августа до 31. октобра 2023. године репрограмирају дуг, измиривањем фиксних мјесечних рата од 20 еура уз редовну текућих фактура.

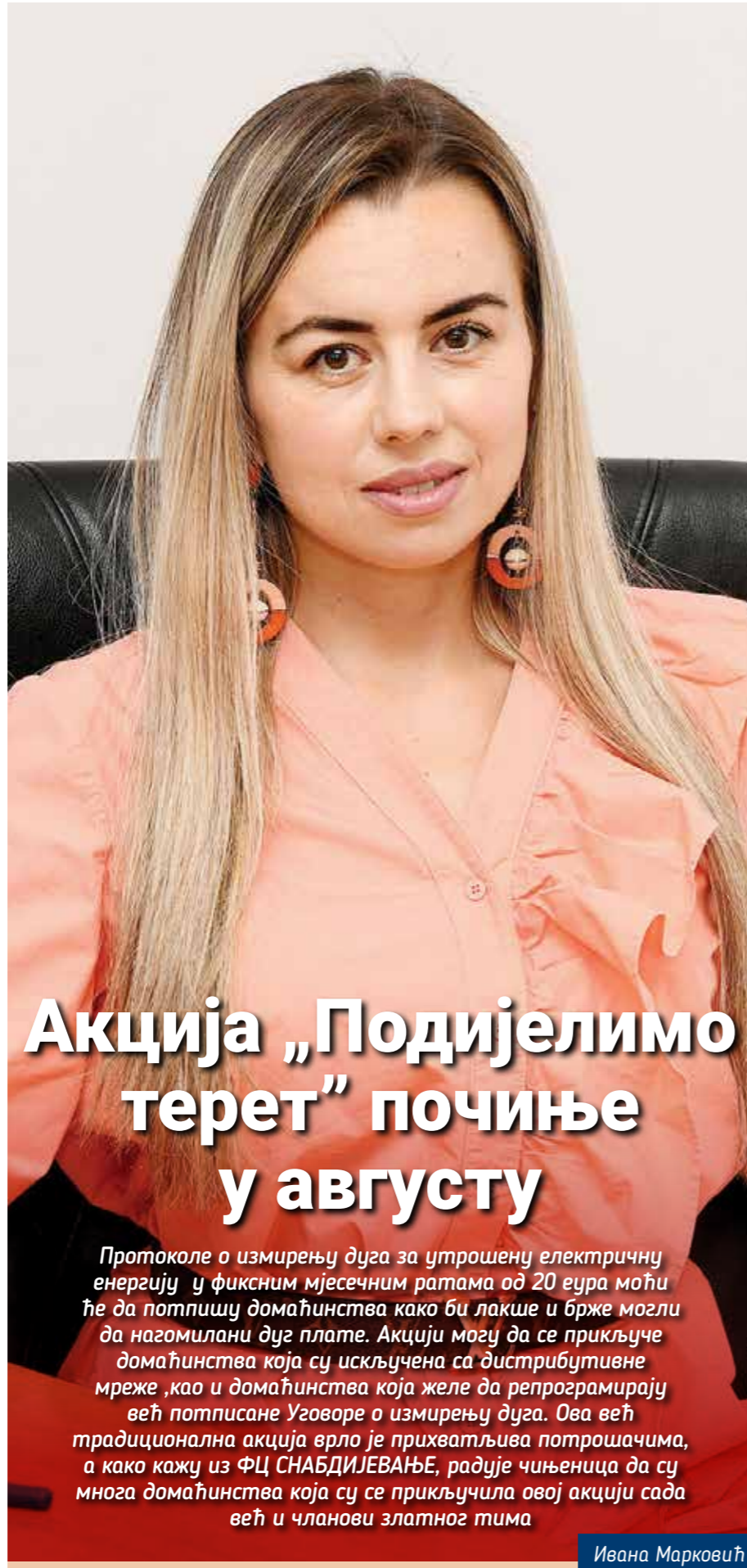
– Самим закључењем и поштовањем Споразума неће се обрачунавати законска затезна камата, неће се покренути предлози за извршење код јавних извршитеља и неће бити искључења са мреже – објашњава Ивана Марковић, руководилац Сектора за управљање потраживањима.

– Ова акција је наставак „Подијелимо терет 10“ тако да неће бити никаквих новина у односу на претходно спроведене акције. Интересовање домаћинства за акцију је велико током читаве године и могу рећи да је ова акција помогла многим домаћинствима да отплате свој дуг по повољнијим условима, а нас радује чињеница да су многа домаћинства која су се прикључила овој акцији сада већ и чланови златног тима – додаје Марковић.

ДОБАР ТРЕНД ИНТЕРЕСОВАЊА ПОТРОШАЧА ЗА АКЦИЈУ „ПОДИЈЕЛИМО ТЕРЕТ“

Акција „Подијелимо терет“ је прилика да се потрошачи ријеше нагомиланих дугова, акција је прихваћена код потрошача позитивно, а са оваквим акцијама створили су се многи други бенефити. Акција Подијелимо терет је покренута у септембру 2013 године, с тим сто су право потписивања споразума имали, осим регуларних дужника, и потрошачи који су се водили као приступници. Уколико посматрамо потрошаче који су потписали споразум Подијелимо терет у 2013, салдо на њихов датум потписивања је износио око 16,7 милиона еура, а код потрошача који су потписали последњи споразум, салдо на датум потписивања је износио 21,8 милиона еура, што потврђује добар тренд интересовања потрошача за ову врсту споразума.

– Стање потраживања за дистрибутивне потрошаче на 31.08.2013, дакле

Акција „Подијелимо терет“ почиње у августу

Протоколе о измирењу дуга за утрошену електричну енергију у фиксним мјесечним ратама од 20 еура моћи ће да потпишу домаћинства како би лакше и брже могли да нагомилани дуг плате. Акцији могу да се прикључе домаћинства која су искључена са дистрибутивне мреже, као и домаћинства која желе да репрограмирају већ потписане Уговоре о измирењу дуга. Ова већ традиционална акција врло је прихватљива потрошачима, а како кажу из ФЦ СНАБДИЈЕВАЊЕ, радује чињеница да су многа домаћинства која су се прикључила овој акцији сада већ и чланови златног тима

Ивана Марковић

прије прве акције „Подијелимо терет“ је износило 194,6 милиона еура, док је укупно стање потраживања након последњег обрачуна за јун износило 175,4 милиона еура, па можемо констатовати да акције Подијелимо терет, поред регуларних механизма утужења, имају значајан утицај на смањење потраживања према нашој компанији – истиче Марковић.

Из ФЦ Снабдијевање подсећају да је акција првенствено намијењена потрошачима којима су истекли уговори Подијелимо терет 9, али и свим потрошачима из категорије домаћинства који имају дуг по основу утрошене електричне енергије без обзира да ли су искључени са мреже или не. На питање гдје је највише склопљених споразума Подијелимо терет Марковић каже да од почетка ове акције је то Подгорица и то 50.848, што процентуално износи око 40% од укупног броја потрошача који су од почетка акције Подијелимо терет склопили Споразуме.

Током трајања акције Подијелимо терет 10 укупно је потписано 8.872 споразума, док је за исти период трајања акције од три мјесеца споразум Подијелимо терет 9 потписало 10.293 потрошача.

Морају се поменути и редовне платише, па Марковић истиче да је број редовних платиша (који су остварили право на попуст) након јунског обрачуна потрошње је 201.176, односно 51,86 одсто домаћинства у Црној Гори редовно измирује своје обавезе.

Просјечан јунски рачун за електричну енергију за домаћинства на нивоу Црне Горе (уколико се изузму неочитана мјерна мјеста у објектима који нијесу стално настањени) износи 27,26 еура. Домаћинства на Жабљаку биљеже најнижу просјечну потрошњу у вриједности од 18,38 еура, док је највећа просјечна потрошња претходног мјесеца очитана у Котору гдје су домаћинства у просјеку потрошила електричне енергије у вриједности од 33,46 еура.

Овом приликом каже и податак да је укупан број налога за искључење у наведеном периоду је 16.692, а дуговања наведених потрошача је износило 40.422.434,27€.

Кад су компаније у питању нема правила у погледу склапања Споразума на рате али можемо вам дати по-

датак да је тренутно 514 активних споразума из категорије Остала потрошње (фирме) који се отплаћују. У припреми је нова акција споразума за потрошаче из привреде којом ће се омогућити повољнији услови отплате.

ЕПЦГ је заокружила сет услуга који потрошачима омогућавају да на једноставан и безбједан начин плаћају своје рачуне, путем портала ЕПЦГ, али и путем е-маила. На питање колико потрошача користи услугу електронског рачуна и да ли су задовољни процентом потрошача који свој рачун плаћа путем портала www.epcg.com Марковић каже да је прошлог мјесеца путем портала ЕПЦГ успјешно реализовано преко 17.600 трансакција, што је наставак добрих резултата. Више од 690 хиљада еура наплаћено је у јуну путем портала. Купцима који имају активан сервис „Електронски рачун“ је доступно и плаћањем путем линка у мејлу. Услугу електронског рачуна у јуну 2023.год. је користило 82.760 потрошача истиче Марковић.

Функционална цјелина Снабдијевање је, можемо слободно рећи, огле-

дало наше компаније. Путем разних канала комуникације, запослени у овој цјелини, труде се да изађу у сусрет свим захтјевима потрошача. Наравно, ова цјелина сноси и велику одговорност наплате утрошене електричне енергије, од које увелико зависи и пословање наше компаније. Марковић каже да је наплата рачуна за утрошену електричну енергију јесте главни извор прихода ЕПЦГ. Дакле, за стабилно функционисање електроенергетског система неопходно је редовно измиривање фактура. Његовање коректног односа са потрошачима даје резултате па су и помаци у наплати на којој почива електроенергетски систем, видљиви. Стопа наплате за првих шест мјесеци за категорију домаћинства износи 100,7%, а за осталу потрошњу 95,9% што је свакако на нивоу генералног плана наплате за прву полови-ну године који износи за обје категорије потрошње око 99%. Важно је да добре резултате правимо у континуитету, да приступ потрошачима буде све бољи јер увијек постоји простор за напредовање.

У РЦ БАР ПОВЕЋАН ОБИМ ПОСЛА

Добро расположење и на 40 степени

Регионални центар Бар, који обухвата подружнице снабдијевања у Бару, Улцињу и Сутомору, у данима лjeta, има знатно више посла, што због доласка већег броја нерезидената, викендаша као и туриста, који свој одмор проводе на црногорском Приморју. Почетком јуна се подноси велики број захтјева за регистрацију нових корисника и потписивање Уговора о снабдијевању електричном енергијом. У Бару је увођење сервиса „плати рачун онлине“ преко портала ЕПЦГ и линка за плаћање, значајно олакшало плаћање рачуна нерезидентима; у Сутомору колеге сматрају да су добри међуљудски односи и здрава радна клима основ за већу продуктивност, док су у Улцињу задовољни пословним резултатима, тим више што су недавно наплатили дуг од потрошача у износу од преко 31 000 еура

Марија Вукотић

Сви знају како је бити клијент и завршити послове на шалтеру сваке пословнице у ФЦ Снабдијевање, али мало ко зна кроз шта пролази шалтерски радник и колико је заправо одговоран и важан посао, поготово у току туристичке сезоне, када је обим посла већи у приморском дијелу наше државе. То нас је и мотивисало да обиђемо пословнице у приморском дијелу Црне Горе, тачније ОЈ Улцињ, Бар и Сутоморе и видјели како је организован рад у овом периоду. Видно примијетне гужве испред пословница доказ је да велики број грађана редовно измирују своје обавезе. РЦ Бар током трајања туристичке сезоне, а нарочито током јула и августа има знатно више посла, што је последица доласка већег броја нерезидената, викендаша као и туриста који свој одмор проводе на црногорском приморју. Примјетно је да се са завршетком грађевинске сезоне, која је доста интезивна, почетком јуна појављује и велики број захтјева за регистрацију нових корисника и потписивање Уговора о снабдијевању електричном енергијом. То потврђује прије свега примјер ОЈ Будва, која некада има и недељно преко 150 таквих захтјева.

Због тога је потребно да се посао организује на начин који ће нашим корисницима услуга и купцима електричне енергије омогућити да своја права остварују у најкраћим могућим роковима и уз обострано задовољство – казао је Александар Поповић, руководилац РЦ Бар.

Он је подсјетио да су у сусрет лjetњој туристичкој сезони и ангажовањем запослених у Одјељењу за логистику током претходних мјесеци реновиране пословнице у Будви, Бару и Улцињу,

Небојша Ракочевић, шеф ОЈ Бар

Сматра да је то врло значајно како са аспекта побољшања услова за рад наших службеника тако и саме презентности ЕПЦГ.

Обилазећи пословнице наша екипа увјерила се у добру организованост посла. Прво смо посјетили најјужнији град на црногорској обали, познат по својим необичним пјешчаним плажама, Улцињ. У лијепој колегијалној ат-

мосфери дочекали су нас запослени у овој ОЈ. У тренутку доласка наше екипе велики број потрошача чекао је да измири своје обавезе, што говори о навизи плаћања рачуна у овој Општини, а како каже Срђан Стојановић, шеф ове ОЈ обим посла је увећан током лjeta. Труде се да сваког потрошача максимално уваже, да потрошач буде задовољан са услугом и да се на благајни не

Секулић Јована, ОЈ Улцињ

стварају редови, каже Стојановић.

Из тог разлога је активирана друга благајна која годинама није била у функцији. Добили су нову опрему – рачунаре, нови штампач и апарат за бројање новца који је био пријеко потребан, реновирана је пословница и у сезону смо ушли су у једном потпуно новом руху. Број викендаша је велики, поготово у насељима Штој и Круче. Улцињ је постао једно велико градилиште и шири се великом брзином, велики је број новоизграђених станова гдје људи бораве само у току туристичке сезоне. Редовно креирамо налоге за искључења и трудимо се да нам септембар буде задњи рок за наплату дуга за утрошену електричну енергију од ових потрошача – каже Стојановић.

У Улцињу ових дана су задовољни пословним резултатима. Након дуже времена, упорним радом и активношћом, уз велику подршку надређених успјели су да наплате дуг од једног потрошача у износу од преко 31 000 еура. Ријешавањем овог дугогодишњег проблема пробудили су свијест осталим дужницима и послали јасну поруку, поручује Стојановић.

Један од потрошача у општини Улцињ каже да већ четрдесет година редовно измирују своје рачуне, и то увијек на шалтерима пословница ФЦ Снабдијевање, јер како каже то је једна врста навике и сигурности. За запослене има само ријечи хвале, како каже увијек су љубазни, тачни и одговорни. Сматра да многе акције које су покренуте од стране ЕПЦГ олакшавају плаћање дугова.

Ибрахим, један од корисника рођен у Плаву, дуго година је живио у Шведској, а сада живи у Улцињу каже да редовно измирују рачуне и воли да то заврши у нашим пословница првенствено због одговорности и љубазности оператора.

Сања Коваћевић, операторка за односе са купцима у ОЈ Улцињ током нашег разговора истакла је да је током лjeta увијек гужва јер долази велики број људи из иностранства. Како каже Улцињ је такав град да мало људи има током зиме, у току лjeta дођу на одмор па самим циркулација људи је већа. Истиче да је у том периоду ситуација на послу стресна, али се труде да посао обаве на што бољи, ефикаснији начин. Каже да додатно ситуација се отежава, јер многи странци који дођу

Сања Ковачевић, ОЈ Улцињ

Бојана Булатовић, ОЈ Бар

током лjeta немају потребне информације, па се труде, колико год је то потребно временски, да им објасне изађу у сусрет како би могли да ријеше своје евентуалне проблеме у вези са снабдијевањем електричне енергије.

Јована Секулић, операторка за односе са купцима у ОЈ Улцињ сагласна је са својом колегицом. Каже да је обим посла у лjetњем периоду повећан, али да свакако добри колегијални односи доприносе да се он заврши на бржи и лакши начин. За суграђане каже да су редовне платише, има и оних који се стално луте, негодую, пишу приговоре и на крају крајева не плаћају рачуне, али у свакој ситуацији запослени се труде да испоштују корисника и на неки начин успоставе добру комуникацију која ће резултирати позитивним исходом за обје стране.

Након обиласка наше пословнице

у Улцињу наша екипа се запутила ка Бару. ОЈ Снабдијевање Бар у улици Булевар ЈНА 8, одише радном атмосфером, позитивном енергијом и веселим лицима. Шеф ОЈ Бар Небојша Ракочевић каже да повећан обим послова у овој ОЈ почиње већ крајем априла.

Тада долазе нерезиденати који имају своје објекте у Бару, и почињу припреме за главну сезону. Рад је организован тако да све услуге које пружају завршавају брзо, ако процес рада то дозвољава, одмах на шалтерима у Бару и Сутомору. Значајан број купаца који нијесу резиденти је око 40% од укупног броја купаца домаћинства. Све више је купаца, поготово нерезидената, који за плаћање користе електронско плаћање. Увођење сервиса „плати рачун онлине“ преко портала ЕПЦГ и преко линка за плаћање коју купци добију уз рачун на е-маил значајно је

олакшало плаћање рачуна нерезидентима - објашњава Ракочевећ.

- У последњем периоду је урађено доста посла на побољшању услова рада у ОЈ Снабдијевање Бар. Извршено је кречење свих просторија, чиме је простор освјежен, уграђена је нова квалитетна расвјета. Постављен је ламинат у дијелу простора који користе оператери на шалтеру што је побољшало термо изолацију - каже Ракочевећ.

Запослени у пословници сагласни су да је урађено много како би се побољшали услови рада, спремно су дочекали љетњу туристичку сезону када је обим посла већи. Никола Лалић, оператер за односе са купцима истиче одговорност у раду са странкама, јер се прије свега ради о новцу.

Мора да се води рачуна о самој наплати поготово љети, због обима посла. Будући да радно вријеме почиње у 7 сати, морају бити насмијани, расположени, разбуђени, јер се ради о раду са потрошачима који захтјева велику концентрацију и прије свега одговорност.

Бојана Булатовић, оператерка за односе са купцима каже да увијек води рачуна о странкама. По природи како каже за себе је стрпљива, насмијана и увијек спремна да помогне како колегама тако и корисницима.

У пословници ОЈ Бар била је примијетна гужва, па смо искористили прилику да грађане Бара питамо о пословању наше пословнице. Сви су били сагласни да је услуга адекватна, брзо се завршава посао и надају се да ће цијене струје остати на истом нивоу. Посебно истичу акцију Подијелимо терет, и сматрају да је то велика олакшица приликом плаћања нагомиланих

Василија Чулафић, ОЈ Сутоморе

рачуна.

Један од потрошача је истакао да је у Бару клима веома карактеристична. Осим што спада у најсунчанија мјеста Јужне Европе, са просјечно 270 сунчаних дана у току године, климу карактеришу дуга и топла љета, и благе зиме. Самим тим истиче значај пројекта СОЛАР ПЛУС, истичући да је на својој кући уградио соларне панеле.

Након обиласка Бара, стигли смо и до наплатног пункта у Сутомору. Василиса Чулафић, оператерка за односе са купцима дочекала нас је срдечно. Насмијана, позитивне енергије, радна, вриједна успјела је да у тренутку нашег доласка прецизно и ефикасно одради своје пословне обавезе, али и да одговори на наша питања. Прво каже

да је Сутоморе, мало мјесто у којем сви функционишу као велика породица. Сваком потрошачу помогне колико може.

У почетку када је почињала имала је благу трему од потрошача, али временом то нестане, па рад са људима почне доносити прегршт лијепих усмена, анегдота, којих је много. Добри међуљудски односи и здрава радна клима основ су за већу продуктивност, а Василиса каже да је то најбитније на послу. Током љета и повећаног обима посла, стресови и проблеми су свакодневница. Долази и велики број туриста, који су током љета на одмору. Питања имају милион, али се труди да на свако одговори са стрпљењем и осмјехом.

ПКЦГ: РЕЗУЛТАТИ ПРОЦЈЕНЕ УСКЛАЂЕНОСТИ ЕЛЕКТРИЧНОГ И МАШИНСКОГ СЕКТОРА ЦРНЕ ГОРЕ СА ЕУ РЕГУЛАТИВОМ

Хармонизација са захтјевима Европске Уније

Драгана Б. Мијушковић

Њемачко друштво за међународну сарадњу (ГИЗ) у сарадњи са Министарством економског развоја и туризма и Привредном комором Црне Горе, организовало је радионицу: Резултати процјене усклађености електричног и машинског сектора ЦГ са ЕУ регулативом.

Ова радионица је једна од активности коју ГИЗ преко свог Отвореног Регионалног Фонда за Спољну Трговину имплементира кроз пројекат под називом „EU4Business“: Јачање заједничког тржишта кроз системе инфраструктуре квалитета и електронске трговине“ који финансира влада Њемачке и Европска Унија.

Циљ Пројекта је хармонизација са захтјевима Европске Уније, јачање сарадње и слободне трговине у оквиру ЦЕФТА-е, те осигурати да производи који се стављају на тржиште буду усклађени са релевантним европским захтјевима и буду сигурни за потрошаче.

У оквиру Пројекта је урађено истраживање стања на тржиштима ЦЕФТА региона и прикупљени су подаци од институција, тијела за оцјењивање усклађености и произвођача, у којем су учествовале и црногорске фирме из електро и машинског сектора. Након анализе података, утврђене су разлике у односу на европску регулативу и праксу и дефинисани предлози мјера за унапређење и даље приближавање пуном испуњењу европских захтјева.

Циљ радионице је био да се сви ови резултати истраживања представе институцијама из система инфраструктуре квалитета; произвођачима из сектора електричних производа који потпадају под ЕУ директиву која се односи на електромагнетску компатибилности и ЕУ директиву за опрему намијењену за употребу у оквиру одређених граница напона; произвођачима из машинског сектора који потпадају под ЕУ директиву о машинама као и увозницима и дистрибутерима елек-

тричних и машинских производа који потпадају под ове ЕУ директиве.

Након представљених резултата и предлога мјера за побољшање у сектору електричних и машинских производа, као резултат радионице биле су и додатне идеје, виђења и потребе за даљи рад на јачању система инфраструктуре квалитета и хармонизацији са захтјевима ЕУ, што би у коначном омогућило лакшу спољно-трговинску размјену ових производа у оквиру ЦЕФТА региона и са земљама ЕУ.

Као активни учесници догађаја, били су и представници институција из система инфраструктуре квалитета: Институт за стандардизацију Црне Горе, Акредитационо тијело Црне Горе, Завод за метрологију Црне Горе и Управа за инспекцијске послове Црне Горе, Одсјек за тржишну инспекцију, који су презентовати свој рад у овим областима и пружити додатне информације о начину пружања подршке привредним субјектима у области трговине на локалном тржишту.

Детаљ са потписивања уговора о донацији

ЕПЦГ ДОНИРАЛА ЕТФ-У 50 ХИЉАДА ЕУРА

Ровчанин: Дјелима потврђујемо наша стратешка опредјељења

Уговор о донацији потписали су, у деканату ЕТФ-а, извршни директор ЕПЦГ Никола Ровчанин и декан ЕТФ-а, Саша Мујовић, а потписивању су присуствовали ректор УЦГ-а Владимир Божовић и професор на ЕТФ-у и члан Одбора директора ЕПЦГ Мартин Ђаласан.

Ради се о донацији вриједној 50 хиљада еура која ће бити искоришћена за успостављање Лабораторије за енергетске претвараче и обновљиве изворе енергије што подразумијева куповину електричних машина и сетова за обновљиве изворе енергије, са управљачким модулима и контролним системима.

Декан Електротехничког факултета Саша Мујовић захвалио је ЕПЦГ и навео да успешна и динамична сарадња између ЕТФ-а и те компаније траје дуго времена.

– Ова донација је један од показатеља да кључни субјект наше привреде озбиљно мисли на развој потенцијала државе, рекао је Мујовић.

Захвалио је и ректору УЦГ Владимиру Божовићу који, како је навео, улаже огроман напор да помогне ЕТФ-у да се што боље увече са важним привредним субјектима и тако чврсто позиционира као незаобилазан друштвени фактор, како у погледу развоја науке, тако и на

пољу јачања привреде.

Извршни директор ЕПЦГ Никола Ровчанин казао је да је ЕТФ значајан за ЕПЦГ, али шире гледано и за комплетну заједницу.

–Част ми је да, у име ЕПЦГ, потпишем уговор о донацији са ЕТФ-ом, несумњиво најважнијим људским и стручним ресурсом када је у питању енергетски сектор, рекао је Ровчанин. Навео је да је донација наставак веома успјешне сарадње, на задовољство свих релевантних друштвених чинилаца.

–Вјерујем да наша компанија, оваквом политиком усмјеравања донација, на адекватан начин улаже у своју будућност”, рекао је Ровчанин.

Извршни директор ЕПЦГ је рекао да ЕТФ као кредибилан партнер својим дјеловањем оправдава сва уложена средства.

Истакао је да су недавно, заједничким организовањем Љетње школе за најбоље ученике трећих разреда средњих стручних школа, показали да су, као репрезенти кључних привредних и научних субјеката, кадри да кроз пружање подршке школству и дјелом потврдимо своја стратешка опредјељења.

– Сигуран сам да ћемо наставити да унапређујемо привредни и научни потенцијал Црне Горе”, закључио је Ровчанин.

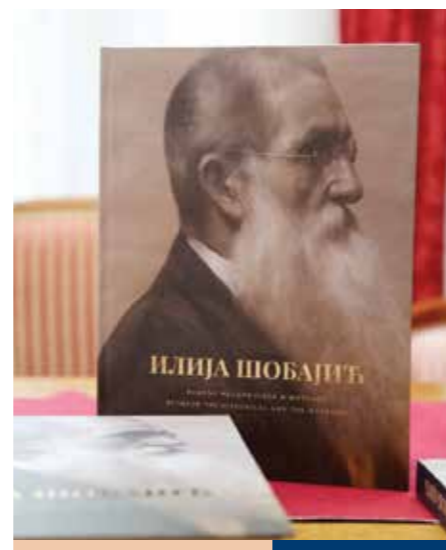
ЕПЦГ помогла издавање монографије посвећене Илији Шобајићу

Донацијом у вриједности од 5 000 евра наша компанија подржала је ЈУ „Музеји и Галерије” у пројекту издавања монографије о Илији Шобајићу.

Аутор монографије, Лука Ђукановић, представио је студиозну анализу лика и дјела Илије Шобајића, ослањајући се на податке изведене из скромне, али драгоцјене, музејске документације, као и на раније објављене текстове који се баве интерпретацијом умјетничког дјела.

Ђукановић наводи да се о Илији Шобајићу не може говорити само као о још једном умјетнику у плејади стваралаца. Каже да је он историјска личност, у пуном смислу те ријечи, чији су: естетизам, маркантност, ерудиција и данас достојни дивљења и поштовања. „Иако је еволутивни ход ликовне умјетности Црне Горе био оптерећен и знантно успорен баластиманесрећних историјских околности, крајем 19. и почетком 20. вијека у њему су искрсле личности широког духа, снажне поетике и виртуозности” – наводи се у монографији.

С. Ераковић

Баскет камп Колашин 2023: Радост на дјечијем лицу највећа сатисфакција

Стефани Ераковић

И овај, девети по реду, Баскет Камп има међународни карактер, а намијењен је дјевојчицама и дјечацима узраста од 9 до 17 година који су заинтересовани да нове потезе и тајне кошаркашке игре уче од стручних педагога у дивној атмосфери у Колашину.

Сада већ традиционални допринос наше компаније кошаркашком кампу је то што смо обезбиједили учешће 18 малишана из Дома „Младост” из Бијеле и њихових васпитача, што цијелом догађају, поред спортског, даје и хуманитарни карактер.

Управо њихов васпитач, Жељко Барац, истиче значај који долазак на један овакав камп има за дјецу која живе у дому.

„Захваљући вашој компанији, ЕПЦГ, смо овдје у Колашину, и нагласио бих да се осјећамо као домаћини јер долазимо већ седам година у низу, а дјеца која су овдје са нашим организаторима заиста уживају”, наводи Барац. Каже да је важно истаћи да је ове године учесник и један дјечак са сметњама у развоју, нарочито имајући у виду да он мимо овог кампа нема могућност да учествује у сличним догађајима, а овдје има са дјецом и са организаторима посебан програм и тренинг, и осјећа се прихваћено.

Највећа сатисфакција је свакако радост на дјечијим лицима. Дјеца кажу како им је много драго што су у Колашину упознали нове другаре, али и што свакодневно тренирају и уче.

Електропривреда Црне Горе, и ове године, покрила је трошкове учешћа дјеце и васпитача из Дома за незбринуту дјецу „Младост” из Бијеле на кошаркашком кампу у Колашину, чији су организатори познати црногорски кошаркаши, Владо Шћепановић и Саво Ђукановић

У Вили Горица је у организацији Црногорског електродистрибутивног система, а поводом седмог рођендана компаније, одржан округли сто на тему: "Изазови оператора дистрибутивног система у свјетлу енергетске кризе". Овој значајној теми за операторе дистрибутивних система, допринос су својим излагањима дали учесници Сања Рикало, директор Дирекције за послове оператора дистрибутивног система Електропривреде Републике Српске, Душан Вукотић виши аналитичар за пословне процесе за управљање ДЕЕС из Електродистрибуције Србије, др Един Арнаут, директор Електродистрибуције Зеница ЈП Електропривреда Босне и Херцеговине и представник домаћина, који је уједно био и модератор, руководилац Оперативне дирекције Владимир Ивановић. Догађају су присуствовали и Премијер Црне Горе Дритан Абазовић, Извршни директор ЦЕДИС-а Владимир Чађеновић као и председник Одбора директора Електропривреде Црне Горе Милутин Ђукановић као и Државни секретар Министарства капиталних инвестиција Адмир Шахмановић.

Премијер Дритан Абазовић поздрављајући учеснике округлог стола честитао је 7. рођендан ЦЕДИС-у и казао да је укупни енергетски сектор у изазовној години остварио завидне резултате.

- Када се читава Европа суочила са великом енергетском кризом и вртоглавим цијенама енергије на берзи, ми данас свједочимо да ЕПЦГ има преко 80 мил. еура на рачуну, да је енергетски систем стабилан, да су започети нови енергетски пројекти и ситуацију да смо

Детаљ са округлог стола

ОКРУГЛИ СТО ПОВОДОМ СЕДМОГ РОЂЕНДАНА ЦЕДИС-а

Удружени у превазилажењу кризе

Ђукановић: Оператор дистрибуције електричне енергије у Црној Гори је претрпио најтежи ударац кризе која нас је задесила

једна од ријетких земаља у Европи која у цијелом овом периоду није подизала цијену електричне енергије и тако цијели терет кризе свалила на свој менаџмент и на пословање својих предузећа а никако на терет грађана. Енергетика ће уз туризам у наредном периоду бити главна грана економије и у доброј сарадњи са земљама из окружења можемо брзо заједнички биљежити успјехе. Сигуран сам да ћемо са Округлог

стола добити нове закључке како бисмо у наредном периоду најбоље искористили наше велике потенцијале - закључио је премијер Абазовић.

Размјена искустава и прихватање добрих пракси, како је нагласио извршни директор ЦЕДИС-а Владимир Чађеновић, представља кључни одговор на неизвјесност коју носи криза, како би пословање било успјешније и стабилније.

Владимир Чађеновић

Премијер Дритан Абазовић

- Ово је први пут да ЦЕДИС организује овакву врсту догађаја, гдје смо сви окупљени око заједничког циља а који је, у коначном, стабилан и поуздан енергетски систем.

Задовољство ми је што су данас са нама колеге из региона, који су својим доласком и жељом да учествују на данашњем Округлом столу у организацији Црногорског електродистрибутивног система показале спремност и одговорност да, у временима кризе, која су вјерујем за нама, заједнички превазилазимо настале последице и налазимо нова рјешења за што успјешније пословање наших компанија - казао је Чађеновић.

Председник Одбора директора Електропривреде Црне Горе Милутин Ђукановић, истакао је значај заједничког дјеловања свих енергетских субјеката у превазилажењу кризе. Оператор дистрибуције електричне енергије у Црној Гори је претрпио најтежи ударац кризе која нас је задесила.

- ЦЕДИС је крвоток ове државе у енергетском смислу и захвални смо пословодству на преданом раду у превазилажењу великих глобалних енергетских проблема како би очували наш систем. Након ове фазе очувања дистрибутивног система треба да пређемо у снажан инвестициони циклус јер сви планирамо вратити значајне изворе електричне енергије а без стабилног преносног и дистрибутивног система ми ћемо бити на пола пута - казао је Ђукановић.

Владимир Ивановић, руководилац Оперативне дирекције ЦЕДИС-а, рекао је да је Црногорски електродистрибутивни систем један од ријетких у региону који није повећао цијене својих услуга у доба кризе.

- Тиме смо заштитили породични буџет становништва од повећаних издатака које за собом носи пораст цијене електричне енергије. Ми смо све своје капацитете усмјерили на праћење цијена на тржишту, куповали када је било повољније а Влада је, измјенама Закона о енергетици, омогућила да се пружи помоћ оператору дистрибутивног система тако што је створила законски оквир да се цијене регулишу у доба криза. Мислимо да смо досад посао урадили како треба и заштитили имовину предузећа и грађана без повећања цијене електричне енергије - закључио је Ивановић.

Приредио: Миодраг Вукотић

СКУПШТИНА АКЦИОНАРА РУДНИКА УГЉА АД ПЉЕВЉА

Душан Јањушевић реизабран на функцију председника Одбора директора

Изазови који су пред нама односе се прије свега на рационализацију пословања и смањење трошкова, а приоритетно на успјешну реализацију кључног пројекта измјештања корита ријеке Ђехотине

На редовној Скупштини акционара Рудника угља АД Пљевља, одржаној 28. јуна 2023. године, донијета је Одлука о разрјешењу чланова Одбора директора Рудника угља АД Пљевља, а потом су за чланове именовани, Срђан Смолковић, Мирослав Гогић, Никола Ђуковић, Емир Биџан и Душан Јањушевић, који је на конститутивној сједници Одбора директора поново изабран за председника тог органа.

Сходно Статуту Друштва, Конститутивну сједницу новог Одбора директора сазвао је најстарији члан Срђан Смолковић, а на истој је и конституисан састав Одбора директора, утврђен на сједници Скупштине акционара Рудника угља АД Пљевља.

Реизабрани председник Одбора директора Душан Јањушевић захвалио се на указаном повјерењу и поручио да је пред РУП изазован период који ће захтјевати максималну посвећеност свих чланова Одбора.

- Изазови који су пред нама односе се прије свега на рационализацију пословања и смањење трошкова, а приоритетно на успјешну реализацију кључног пројекта измјештања корита ријеке Ђехотине. Неспорно је да смо имали велики инвестициони циклус, али чека нас и еколошка реконструкција ТЕ "Пљевља" услед које ћемо имати застој у испоруци угља у трајању од шест до осам мјесеци. Зато вјерујем да ће нови састав Одбора директора бити јединствен у доношењу будућих одлука, али и максимално посвећен раду и контроли над радом менаџмента Друштва, како би што успјешније реализовали све послове који су нас очекују у наредне двије године. У свему наведеном не смијемо заборавити ни активности на праведној транзицији, гдје Рудник никако не смије доприносити убрзавању тих процеса, а све са циљем очувања компаније, а тиме и града, истакао је Јањушевић.

Детаљ са Скупштине акционара

ГОДИНА ОД УГРАДЊЕ ПРВЕ СОЛАРНЕ ЕЛЕКТРАНЕ У ПРОЈЕКТУ СОЛАРИ 3000+И 500+

Постављено 23 MW панела

Прошла је година од уградње прве соларне електране по пројекту Солари 3000+ и 500+, који је покренула Електропривреда Црне Горе започевши „зелену“ енергетску транзицију у Црној Гори. Од тада до данас екипе ЕПЦГ - Солар градње на крововима кућа и пословних објеката широм Црне Горе монтирале су више од 2000 соларних електрана инсталисане снаге скоро 23MW. Пројектом је предвиђена монтажа система укупне инсталисане снаге 30 MW.

Након завршетка овог пројекта процјењује се да ће ЕПЦГ, сваке године, приходовати између 4,8 и 7 милиона еура, што ће зависности од цијена електричне енергије на берзи. Дакле, бенефити од овог и следећих пројеката изградње соларних електрана се очекују нарочито у годинама које слиједу.

Пројекат Солари 3000+ и 500+ покренут је са идејом да свако домаћинство и правно лице добије соларну електрану и тиме оствари значајне уштеде, а

са друге стране да омогући Електропривреди да растерећењем система електричну енергију пласира на берзу чиме се унапређује пословни резултат предузећа и развија енергетски сектор.

Динамика рада у првим мјесецима пратила је динамику набавке опреме и суочавање с административним баријерама, у смислу да је за сваку монтажу било неопходно прибавити обимну документацију, што је у великој мјери успоравало реализацију пројекта. Од августа прошле године, захваљујући измјенама закона, за монтажу система до 30kW, а касније до 1MW, олакшани су захтјеви по питању урбанистичко-техничких услова, што је значајно убрзало динамику рада.

Фотонапонски системи инсталирани су на објектима бројних домаћинстава и пословних субјеката, а треба напоменути да су, такође, препознали бенефите коришћења соларних панела јавна предузећа и установе попут Поште Црне Горе, РТЦГ-а, Спортског центра у

Никшићу, а монтирана је и прва фаза планираних фотонапонских система на крову Жељезаре.

Очекујемо да ће пројекат Солари 3000+ и 500+, који је у завршној фази, бити у потпуности реализован ускоро, тако да одмах потом крећу монтаже у оквиру пројекта 5000+ (70 MW), којим су обухваћене и стамбене зграде до четири спрата. Надаље, ЕПЦГ - Солар градња ће у наредном периоду радити и на другим пројектима Електропривреде: Солари 10000+ (62 MW), ЕПЦГ - Жељезара (47 MW), а у плану је и изградња великих соларних електрана као што су „Крупац“ (36MW) „Слано“ (2,2MW) и „Брана Вртац“ (1,7MW).

Увјерени смо да ће ЕПЦГ - Солар градња реализовати ове и друге пројекте у области обновљивих извора енергије, не само у Црној Гори него и у региону гдје је све већа потражња за електро-монтерским радовима за уградњу соларних панела.

Приредила: Елеонора Албијанић

ОБИЉЕЖЕН СВЈЕТСКИ ДАН
ДОБРОВОЉНИХ ДАВАЛАЦА КРВИ

Признање ЕПЦГ за допринос развоју добровољног даваштва крви

Завод за трансфузију крви Црне Горе наградио је нашу компанију за резултате постигнуте на пољу афирмације и популаризације добровољног даваштва крви у 2022. години.

Престижно признање додијелено је на свечаности поводом 14. јуна, Свјетског дана добровољног даваштва крви у просторијама Завода у Подгорици.

Ово је четврти пут, у посљедњих неколико година, да ова награда стиже у ЕПЦГ, при чему је једном лауреат био Клуб добровољних давалаца крви Електропривреде Црне Горе, а једном ТЕ Пљевља у којој је активна подружница нашег клуба добровољних давалаца.

Признање је још једна потврда друштвено одговорног односа наше компаније у овој изузетно важној области, који се поред материјалне помоћи и подршке, у великој мјери манифестује и кроз несебичан допринос хуманиста, добровољних давалаца крви, запослених у црногорској електроенергетској компанији.

- Црна Гора је, као друштво, положила испит из хуманости и солидарности што потврђује и податак да је током 2022. године прикупљен рекордан број јединица крви, највише од кад постоји Завод - истакла је директорица Завода за трансфузију крви др Тамара Шћепановић.

- Дакле, у 2022. години имали смо највећи ниво даваштва крви до сада који је износио 3,4%. Прикупљено је 20 723 јединице крви - нагласила је директорица Завода.

Додала је да је током претходне године организовано 238 акција, те да је било тешко изабрати најбоље када је ријеч о добровољном даваштву.

М. Вуковић

ОСНОВАН КЛУБ ДОБРОВОЉНИХ
ДАВАЛАЦА КРВИ ЕПЦГ ЖЕЉЕЗАРА НИКШИЋ

На новом почетку

Акција ДДК организована је у просторијама фирме уз помоћ Општинске организације Црвеног крста Никшић и никшићког Одјељења за трансфузију крви

Са жељом да слиједу примјер хуманиста Жељезаре, зачетника добровољног даваштва крви у Црној Гори и на Балкану, радници ЕПЦГ Жељезара Никшић основали су Клуб добровољних давалаца крви (КДДК) и почетак рада обиљежили акцијом добровољног даривања драгоцене течности.

- Новоосновани Клуб је добио своје просторије и тренутно имамо више од 200 чланова. Углавном су то бивши радници Тошчелика, а садашњи ЕПЦГ Жељезара Никшић. Што се тиче старосне структуре чланова она је од 18 па до 60 година, а имамо доста припадника љепшег пола које ће први пут дати крв - казао је Меденица и додао да су се акцији придружили и чланови из других клубова из Никшића.

Једна од радница која је први пут „заврнула“ рукав и одлучила да дарује драгоцену течност је и Ана Стевовић. „Ево, ово је нови почетак Жељезаре, па и мој почетак када је даривање крви у питању. Желим да моја крв помогне некоме, јер ријеч је о течности која живот значи. Позвала бих и остале да кад год могу дарују крв и тако спасе нечији живот“, поручила је Стевовић.

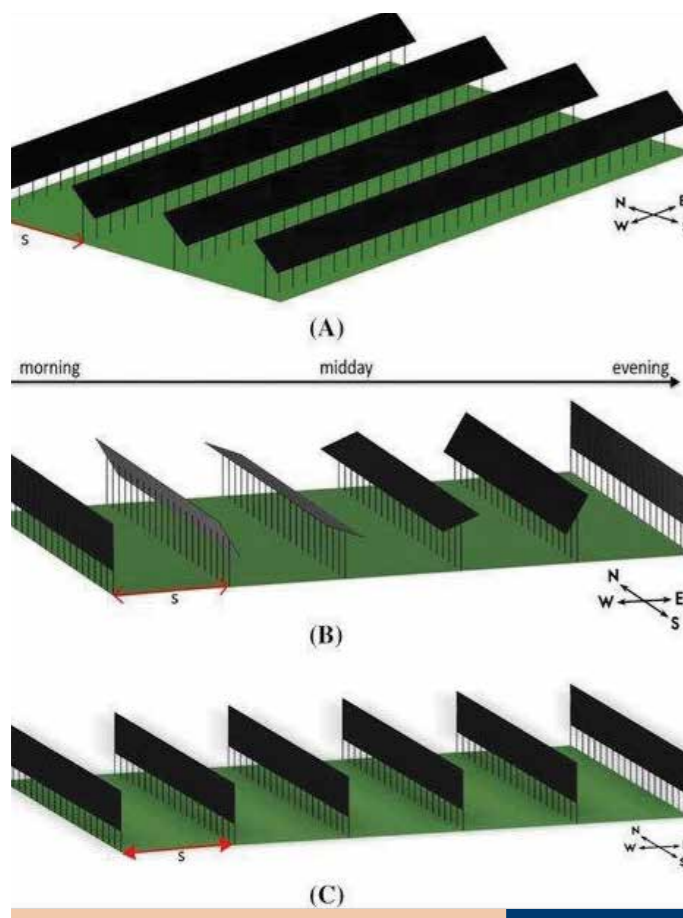
Исту поруку је имао и Петар Ераковић који је до сада 63 пута дао крв.

-Крв сам почео давати прије двадесетак година. То нам је породично. Био сам члан некадашњег жељезариног клуба, а онда и Клуба ДДК 'Тосчелик', а сада сам у новом Клубу. Крв сам давао током акција и никада нијесам гледао који клуб организује акцију, а често сам се и на позиве одазивао. Даваоци никада не питају коме крв дарују - битно је само спасити некоме живот. А тај осјећај је заиста узвишен и позвао бих све који то могу да дарују крв - казао је Ераковић.

Европа има потенцијал агросолара од 51 теравата!

Истраживачи са Универзитета Oghus у Данској проучили су више типова агрофотонапонских конфигурација и њихов утицај на усјеве. Резултати су показали знатне разлике у потенцијалу за развој агросолара по Европи. Ирска има чак 63,9 % погодног земљишта, док удио у Норвешкој износи само 1%. Агросолар је производња електричне енергије помоћу соларних панела, уз пољопривредне активности на истој локацији. Панели штите усјеве, док истовремено производе електричну енергију. Панели који су анализирани, постављени су на три различита начина: статично и са оптималним нагибом, хоризонтално једноосно помјерање (панел се ротира од истока ка западу током дана на фиксној оси) и вертикално бифацијално (панеле чине двостране соларне ћелије, које су постављене вертикално). Највише електричне енергије доноси једноосно помјерање панела постављених водоравно. Резултати су показали да је потенцијал агросолара у Европи огроман: 51 терават! То би донијело 71,500 петават-сати произведене електричне енергије годишње, што је неvjероватних 25 пута више од тренутне потражње у Европи!

(balkangreenenergy.com)

Припремила:
Татјана Кнежевић Перишић

Сјеверна Македонија обезбиједила 100 милиона еура за зелено финансирање

Развојна банка Сјеверне Македоније и локалне комерцијалне банке добициће 100 милиона еура од банке ЕИБ Глобал, огранка Европске инвестиционе банке за активности ван Европске уније. Финансијски пакет је намијењен за ликвидност и инвестиционе потребе малих и средњих предузећа и финансирање пројеката у области енергетике и зелене транзиције, саопштиле су банке. Инвестиције ће подржати нискоугљенични и климатски отпоран раст у Сјеверној Македонији, у складу са Економским и инвестиционим планом Европске уније и Зеленом агендом за Западни Балкан.

(balkangreenenergy.com)

CROPEX уводи 15-минутне производе на унутардневном тржишту

Хрватска берза електричне енергије CROPEX је саопштила да ће увођење 15-минутних производа омогућити учесницима на тржишту да тргују с роком испоруке од само 15 минута, чиме се осигурава већа прецизност и осјетљивост на динамику тржишта у стварном времену. Оператори преносних система планирају да примени 15-минутну резолуцију на хрватско-словеначкој и хрватско-мађарској граници. Нова 15-минутна резолуција, како се наводи, осигурава ефикасну размјену електричне енергије преко граница унутар краћег периода трговања.

(energetskiportal.rs)

Земље Африке за зелену транзицију

Неколико земаља у Африци показује веће интересовање за обновљиве изворе енергије и зелену транзицију уопште. Тако, нпр. Нигер, који у великој мјери зависи од шумских ресурса за производњу енергије на селу, настоји да повећа допринос соларне енергије за 30%. Ова смјела амбиција укључује стварање пет нових соларних електрана, проширење капацитета обновљиве енергије и повећање приступа електричној енергији са 15,72 % у 2020. на 65 % до 2030. Демократска Република Конго планира да повећа капацитет обновљиве енергије са 2,9 мегавата у 2020. на 42,7 MW до 2030. године; Мозамбик намјерава да инсталира 5.000 соларних фотонапонских система за подршку пумпању воде за наводњавање у пољопривреди и употреби у домаћинствима, наводи UN. Тунис, који краси медитеранску обалу сјеверне Африке, од 2010. године је издвојио приближно 587 милиона долара за пројекте обновљиве енергије, фокусирајући се на соларну фотонапонску енергију и енергију вјетра, што је донијело уштеду горива и смањило емисије гасова.

(energetskiportal.rs)

Како до авиона без угљеничног отиска?

Прије осам година швајцарски авион „Solar impuls 2“, који лети искључиво на соларни погон, полетио је из Абу Дабија на пут око свијета без иједне капи горива. Свијет је обишао у 16 етапа и поново слетио у Абу Даби 26. јула 2016. године. Ове летјелице су базиране на фотоелектричним ћелијама које прикупљају сунчеве зраке и акумулирају их у батерије. Из угла конструкције, те летјелице су веома лагане како би биле што ефикасније у тој једначини лебдења изнад атмосфере, на висинама од двадесетак километара, па и више, како би се избјегао утицај вјетрова и временских прилика у атмосфери. Оне, када се издигну изнад тих висина, имају мањи отпор ваздуха, ваздух је екстремно рјеђи, али морају бити екстремно лаке. Свакако да је будућност авиоиндустрије управо у изради оваквих соларних авиона!

(energetskiportal.rs)

Кинези освајају тржиште електричним возилима

Кина је препознала потенцијал електричних возила и уложила је велика средства у развој ове индустрије у протеклих 15 година, тако да данас више од 50 % на глобалном тржишту електричних аутомобила припада њима. Прошле године је, од неvjероватних 3.82 милиона продатих електричних возила, Кина извезла око 700 000, а брендови попут BYD, Nio, Vuling, Kspeng, Zeekr су главни играчи и на домаћем и на међународном тржишту. Једна од предности кинеских аутомобила јесте конкурентност; неки BYD модели могу се купити за 10.000 еура.

(energetskiportal.rs)

Топлотне пумпе за еколошко пиво

Годишње се, у свијету, произведе двије милијарде хектолитара пива, што је количина која захтијева пуно ресурса. Пиваре су, зато, почеле да уводе иновације како би постигле декарбонизацију и ефикасније користиле неопходне ресурсе. Топлотне пумпе су једно од најбољих рјешења. Отпадну топлоту ниског квалитета претварају у топлоту која је пивари на различите начине неопходна за рад. Топлотна пумпа Greenstream, по први пут ће бити испробана у пивари Herworth. Из компаније кажу да ће рециклажом топлоте, ова пумпа смањити потрошњу енергије и до 90%. Greenstream користи потпуно нови патент турбо компресора, а уместо нафте ће користити топлотну пумпу и уштеђети 40 % горива. Смањити своје емисије CO2 за 100%, јер ће се пумпа напајати енергијом из обновљивих извора. И баварска пивара Ayinger користи топлотне пумпе и когенерацију, а остварена уштеда енергије износи 1 GWh годишње. Чувени Heineken ради на сличном пројекту са фирмом Epesco како би постигао потпуну електрификацију и угљеничну неутралност цијелог ланца производње до 2040. године.

(balkangreenenergy.com)

ДР АНА ПОПОВИЋ И ДР РЕЏЕБ ЗЕЈНЕЛАГИЋ О УТИЦАЈУ СУНЦА НА КОЖУ:

Правилна њега током љета приоритет

На сами спомен љета, многи замишљају како опуштено леже на плажи и уживају у топлом, сунчаном времену. Сунчева свјетлост је добра за нас – подстиче синтезу витамина Д, добро дјелује на крв и подиже расположење, али ћелије коже излаже додатном стресу. Превисше сунца може дјеловати штетно на кожу, стога јој је, током љетних мјесеци, потребна додатна њега и заштита. Дерматовенеролог онколог др сц.мед Ана Поповић указује на правила излагања коже сунчевим зрацима, чијим се спровођењем може обезбиједити да грађани имају најмање штете и највише користи

Марија Вукотић

Најважнији принцип заштите од сунца је не излагати се сунцу. Не треба боравити напољу, на директном сунцу било да говоримо о боравку на плажи, на селу, или у граду, или се савјетује прекривање одјећом и наношење заштитних крема. УВ индекс је мјера УВ зрачења, каже др Ана Поповић.

Што је УВ индекс већи, већи је и ризик од оштећења коже и очију. Вриједности ултраљубичастог индекса крећу се од нула до десет и више, а све изнад шест сматра се високим и опасно је по кожу и тада је неопходно предузети мјере предострожности у погледу заштите од Сунца.

УВ зрачење има један позитиван и низ негативних ефеката по људско здравље. Позитиван ефекат представља синтеза витамина Д. Друге, негативне последице ултравиолетног зрачења дијелимо на акутне, односно оне које настају непосредно након излагању сунцу. Ту спадају запаљење коже узроковано ултравиолетним зрацима, то јест опекотине различитог интензитета, абнормалне или патолошке реакције на ултравиолетне зраке, као измењен имунолошки одговор. Ултравиолетно зрачење може да има хроничне или дуготрајне штетне ефекте. Једна од последица излагања УВ зрачењу је настанак различитих врста рака коже, од којих је најопаснији меланом објашњава др Поповић. Докторица говори и о препорукама за заштиту од ултравиолетног зрачења за општу популацију којих се треба придржавати:

– Избјежавати непотребно излагање коже сунчевим зрацима од 10-17 часова у љетњим мјесецима, од јуна до октобра (и током облачних дана). Посебан опрез је неопходан током боравка у близини

водених површина и на пјеску, јер се УВ зраци одбијају од њих и интензивирају, што појачава штетан ефекат.

– Савјетује се провјеравање интезитета зрачења (УВ индекс) у средствима јавног информисања или веб апликацијама прије боравка на отвореном, у сунчаним периодима године.

– Носити заштитну одјећу и шешир, као и наочаре за сунце које не пропуштају УВ зрачење

– Наносити препарате за заштиту од сунца са високим фактором заштите (СПФ 50+) који штите од УВА и УВБ спектра, 30 минута прије излагања сунцу и на свака два сата током боравка напољу. Др Поповић наводи да је веома важно бирати антисоларне креме са широким

др Поповић

спектром заштите. Спектар сунчевог зрачења је широк и обухвата видљиви и невидљиви дио спектра. У невидљиви дио спектра спада ултраљубичасто зрачење које има највећи утицај на кожу. УВБ је дио спектра који активира наше меланоците, доприноси стварању тамнијег тена и активацији природне одбране коже, али узрокује и опекотине и оштећења нашег генетског материја, док се УВА зраци емитују подједнаком јачином током цијеле године и у току цијелог дана, па су тако присутни и током зиме, чак и када је облачно. УВА зраци продиру дубље у кожу, подстичу убрзано старење коже, и доводе до алергија појашњава др Поповић..

ПРИПРЕМА КОЖЕ ПРИЈЕ СУНЦА

За заштиту од сунца неопходно је користити препарате који су прилагођени индивидуалним потребама коже и садрже активне састојке за специфична стања коже, с тога је веома значајно претходно се консултовати са дерматовенерологом.

Уколико је ријеч о кожи која је масна или склона акнама, важно је користити формулу која садржи себум регулаторну технологију. Уколико је ријеч о кожи која је изразито сува, неопходно је користити антисоларне креме који су погодни особама са атопијом. Креме за заштиту од штетних УВА и УВБ зрака са заштитним фактором 30 и више треба намазати пола сата прије излагања Сунцу, а поступак поновити на свака два сата или послје рада, пливања, игре или вјежбања напољу. Креме помажу да се смањи ефекат оштећења коже ултравиолетним зрацима.

Свакако треба савјетовати грађане да не продужавају свој боравак на Сунцу чак и уколико користе заштитне креме.

Када је ријеч о дјечијој кожи др Поповић препоручује да до друге године живота не би требало излагати сунцу, она би требала бити увијек у хладовини.

Кожа беба је осјетљива и њежна јер је спољашњи слој тањи и мање отпоран него код одраслих. Из тог разлога је и ризик за настанак опекотина од ултравиолетног зрачења већи.

Дјеци до друге године живота не треба наносити заштитне креме. Уколико је боравак на сунцу неизбјежан, треба користити само креме са физичким филтерима (цинк-оксид и титанијум-диоксид), без хемијских филтера.

НЕ ДАЈТЕ ДА ВАМ ОДМОР ПОКВАРЕ НЕЖЕЉЕНЕ ЉЕТЊЕ ТЕГОБЕ

Љето, је погодан период када се јављају различите врсте инфекција које су најчешће узроковане бактеријама, вирусима. Др Реџеб Зејнелагић, специјалиста епидемиолог и нутрициониста каже да су љетњи мјесеци идеални су за убрзано кварење хране и развој микроорганизама који лако стижу у организам и изазивају цријевне инфекције и различита тровања храном. Симптоми и последице тровања храном могу бити благе попут мучнине, надимања, учестале столице, повраћање, пролив, болови у трбуху, губљење на тежини, малаксалост, повишена тјелесна температура до веома озбиљних као што су: дехидрација, невролошке компликације, бубрежна инсуфицијенција, јетрена инсуфицијенција, психички поремећаји. Нису искључени ни смртни исходи, нарочито код дјеце и старијих особа, као и код људи који већ болују од неког другог обољења. Цријевне инфекције су инфекције дванаестопалачног, танког и дебелог цријева и обично трају од једног до седам дана. Храна може бити извор обољења када се у њој налазе патогени микроорганизми или њихови токсини као и неке отровне материје биљног и животињског поријекла. Узрочници тровања храном и цријевних инфекција могу бити бактерије или њихови токсини (нпр. салмонеле, ешерихија коли, хеликобактер пилори, златни стафилокок и други), вируси (нпр. ротавируси, ентеновируси, норовируси), протозое (нпр. амебе), разни паразити (нпр. свињска и говеђа пантљичара, дјечија глиста), затим различите хемикалије и метали

Током љета честе упале уха

Услед честог роњења и купања, код дјеце може да дође до задржавања воде у ушном каналу, објашњава др Зејнелагић. Мрачна, топла и влажна средина спољашњег ушног канала су идеално мјесто за развој бактерија и гљивица којих има у нечистој води. То представља опасност од развоја бактерија у спољашњем ушном каналу и стања познатог као "пливачко ухо". У већини случајева вода изађе брзо из ушног канала, некада, ипак, може доћи до инфекције, која може да оштети чуло слуха. Бактерије изазивају упалу спољашњег уха, а симптоми се манифестују у зависности од тежине клиничке слике. Упала уха је лако препознатљива јер има врло неугодне и нагле симптоме. Најчешће, без икаквог увода, карактеристичан симптом је јак бол локализован у предјелу упаљеног уха. Бол се шири на цијелу ушну шкољку која је и на благ додир јако осјетљива. Спољашњи слушни канал је отечен и пацијент има утисак да је ухо запушено и да слабије чује. Код јачих упала бол се може проширити ка лицу и врату, такође може бити присутан и секрет из упаљеног уха, црвенило, па чак и повишена тјелесна температура и отечени лимфни чворови на врату. Дјеца су у случају упале, јако нервозна, плачна, и често имају повишену тјелесну температуру, па их је потребно што прије одвести љекару-педијатру.

као што су олово или жива објашњава др Зејналагић.

Човјек се може заразити преко загађене хране, хигијенски неисправне воде, загађених предмета са којима је у контакту, али и прљавим рукама.

Данас, најчешћа тровања храном су тровања храном која је контаминирана

норовирусом, затим бактеријама, међу којима се истиче Салмонелла спп као најчешћи бактеријски узрочник тровања храном. Када говоримо о исхрани, најчешће високо ризичне намирнице које изазивају тровања храном су месо, јаја, риба, млијеко и њихови производи који нису прошли санитарну контролу. А овакве намирнице могу бити извор и трихинозе или ехинококозе. Најчешћи извор салмонеле и ешерихије је заражен човјек који припрема храну, попут колача од јаја или јела од мљевеног меса у различитим сосевима.

Када су тегобе изражене у виду пролива, повраћања и повишене температуре, може доћи до по живот опасне дехидратације. Др Зејналагић објашњава да дехидратацију су посебно осјетљиви дјеца, стари и особе са хроничним обољењима. Зато је важно унести довољно течности, минимум 2 литра дневно кроз чај, супице и сокове. Јести и пити чешће и помало, да се не би преоптерећивало систем за варење, те дошло до још јачег повраћања и већег губитка течности. Могу се узимати чајеви против надимања (нана, морач, ким). Против пролива користе се црни чај и пелин истиче доктор.. Слична благотворна дејства има и ђумбир. У циљу заштите слузокоже цијелог система за варење, а посебно танког цријева, могу се узимати пробиотици (инулин) са пробиотицима (корисне бактерије Lactobacillus и Bifidobacterium) поручује Зејнелагић.

др Зејнелагић

Капетаново језеро и Вучје

Досадне мајско-јунске кише, убачиле су ме у колотечину живота – са столице на столицу. Негативна енергија се таложила, желио сам главом без обзира побјећи било где. Осамнаестог дана јуна, када је Сунце коначно загосподарило плавим небеским просторствима упутио сам се, по ко зна који пут, Капетановом језеру, а на Вучје су ми ми ноге први пут закорачиле, освајајући врх Дажник 1625мнв

Текст и фотографије:
Андрија Касом

ПРИРОДА ОБОЈЕНА НАЈЉЕПШИМ БОЈАМА

По обичају, како сам раноранилац, кренуо сам у првим јутарњим сатима. У Подгорици, свратио за друга планинара, и упутили смо се ка Капетановом језеру. Путем није било гужви и веома брзо дошли до мјеста на којем се пут рачва ка Луковици и Капетановом језеру. Застали смо на том мјесту, морали смо урадити фотке, дан је био

идеалан, плаво, кристално чисто небо, Мали и Велики Журим, са ливадама препуних најљепших боја, били су инспирација, није јој се могло одољети. Настављајући ка Капетановом језеру, по први пут сам возио асфалтираним путем. Асфалтирање пута је прави погодак, сјећам се пута на којем сам неколико пута могао сломити картер на ауто. Предјели невиђени, чак и крши су сијали љепотом, опкољени плавим, зутим, црвеним цвјетовима, слике ко из бајке. Невјероватна је љепота Црне Горе. У близини језера, на једној страни падине, наишли смо и на калопере,

иако је њихово вријеме прошло. И ту смо застали, ваљало је њихову бијелу боју придружити плавој, жутој, црвеној које су нас пратиле путем. Дувао је вјетар, али било је подношљиво за нашу љетњу гардеробу на нама.

Доласком на узвишењу, на којем смо паркирали ауто, и изласком дочекао нас је хладан, прехладан вјетар, није сам могао вјеровати да тако дува и да је тако хладан у дану Сунцем окупаном. Морали смо га истрпјети, иако нам је хладноћа пробијала кости. И поред тога другар се упутио да освоји још један планински врх, кренуо је ка врху Никола 1865 мнв, а ја сам кренуо око језера, због недостатка кондиције, страх ме је било да се и ја упутим, знао сам да бих му пореметио темпо. Обилазећи око језера, никако нијесам могао прихватити асфалтни пут који једним дијелом иде поред саме обале. Иако је долазни пут пун погодак, овај асфалтирани дио, нарушио ми је љепоту коју сам увијек овђе проживљавао. Помало разочаран, брзо сам обишао зацртано и вратио се у ресторан који је тог дана био отворен. Иако сам био у затвореном простору и ту ми је било изузетно хладно, наручивши приганице, вјерујовао сам да ће ми бар мало

енергије вратити. Можда сам овђе био неких сат времена, док се другар није вратио са још једног освојеног врха. Иако смо имали у плану да обиђемо и Манито језеро, због вјетра смо план промијенили и после попијене моје друге кафе и природног чаја, одлучили смо да кренемо ка Ски центру Вучје. Како никада нијесмо били тамо, тражили смо информације којим путем је најбоље кренути. Добили смо два супротна мишљења, једно је било да са Коњског кренемо, друго да ни случајно не идемо тим путем. Недоумицу смо ријешили на тај начин што смо се одлучили за дужи пут преко Никшића, након обиласка Великог и Малог Журима.

Пут ка Луковици је јединствен, попут змије вијуга прелијепим предјелима, долинама обојеним најљепшим бојама. Често смо застали, нијесам могао одољети мирису пољског цвијећа који је вјетар жестоко приносио нашим чулима.

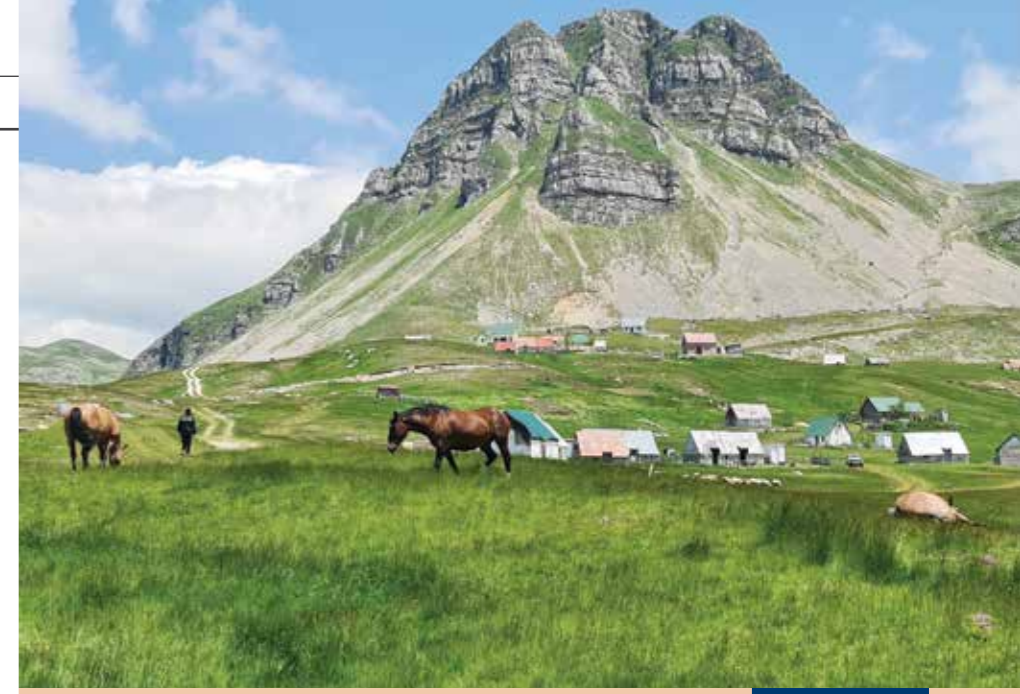
Која је ово љепота – хиљаду пута сам изговорио.

У подножју Луковице, паркирали смо се поред аутобуса који је тог дана довео групу планинара. И овђе је жестоко дувало, али ми није сметало да сједнем на једном камену, окренут ка малом Журиму и уживам у његовој љепоти, коју су додатно допуњавали коњи који су пасли. Могао сам овђе сатима остати, али немилосрдни вјетар нас је отјерао.

ВУЧЈЕ – ТИШИНА КОЈА ОСВАЈА

Настављајући пут ка Никшићу, на једном дијелу смо морали застати, стадо од осамсто оваца прелазило је пут. Слика је била посебна, толико оваца никада нијесам видио на једном мјесту, то виђење ме је обрадовало. Највеће одушевљење ми је приустило сазнање да су два дјечака чобани, пратило их неколико паса. Чини ми се да нијесу имали више од тринаест-четрнаест година, а на себи су преузели одговорност чувања тако великог стада. Дивио сам им се.

Од мјеста скретања ка Вучјем, било је неких двадесетак километара, релативно добрим путем, а Вучје је на висини 1370 мнв. Прво што ми је запало за око, паркирајући ауто на паркингу, био је хотел, веома лијепо се уклопио у

амбијент. Имали смо жељу застати, попити, тако потребну, кафу, али сазнање да се не може запалити цигар уз њу, наставили смо даље. Имали смо на располагању неколико стаза, кренули смо стазом која је водила ка Коњском, посебно из разлога када смо виђели да је удаљено 1,61 километар. То сазнање ме је »утукло«, а ми прешли скоро педесет километара. Макадамска стаза је посве пристojна, без проблема смо аутом могли проћи, многа возила су стизала из правца Коњског. У себи сам »срамотио« човјека који нам каза да никако не крећемо аутом овим путем. Лаганом шетњом смо стигли до табле која означава правац ка врху Дажник 1625 мнв, и ту је почело убјеђивање од стране друга, да кренемо ка њему. На крају сам пристао иако сам био свјестан своје слабе кондиције. Стаза која је водила кроз шуму, добро је маркирана, трава која је прелазила висину кољења

није кошена. Вјероватно ће се то урадити у наредном периоду. Доласком на чистину, угледавши врх, чинило ми се да га нећу успјети успети. Максималном толеранцијом и стрпљењем другара који ме је подстицао, успио сам освојити врх Дажник. Био сам сретан, поглед који се пружао на све стране, био је јединствен, очаравајући. Није сам знао на коју страну прије погледаати. Угледао сам и један дио са водом, мислио да се ради о неком малом језерцету, о томе ништа нијесмо знали. Од планинарке која се налазила при самом врху, берући мајчину душицу, има је на сваком кораку, сазнали смо да је то базен са водом који у зимским данима служи за прављење снијега. Ријешили смо и ту енигму.

На врху је дувало, као на Капетановом језеру. Вјетар ми није могао одузети љепоту коју сам проживљавао у тим тренуцима.

НИКОЛА ТЕСЛА

Веома битно питање свих нас на овој планети је хране. Којом звјезданом или земаљском енергијом нахранити гладне на Земљи? Којим вином напојити све жедне, па да им се срце развесели и да схвате да су богови? Друга ствар је: како уништити енергије зла и патње у којима пролази човјек животи? Оне се каткад јављају као епидемије из дубине свемира; у овом вијеку те болести су се са Земље рашириле по свемиру.

Веома битна ствар свакако је и то постоји ли у свемиру сувишна свијетлост? Ја сам открио звијезду која, по свим астрономским и математичким законима, може нестати, а да се наизглед ништа не измијени. Та звијезда је у овој галаксији. Њена свијетлост се може збити до такве густине да стане у куглу мању од јабуке, а тежу од Сунчевог система. Религија и филозофија уче да човек може постати Христ, Буда и Заратустра.

Оно за чиме ја трагам луђе је, веће и немогућније. То је: шта учинити да се у свемиру сваки човјек роди као Христ, Буда и Заратустра. Ја знам да је гравитација наклоњена свему што треба да лети и моја намјера није да направим летеће направе (авион или ракету), већ да човјеку повратим свијест о његовим сопственим крилима...

Ко мисли да је срећан,
он је заиста срећан.
Јован Дучић

Успјех је добити оно што желимо.
Срећа је желјети оно што добијемо.
Дејл Карнеги

Питање није ко ће да ми дозволи,
већ ко ће да ме заустави.
Ајн Ранг

Никада не смијете одустати.
Побједници никад не одустају, а људи
који одустају никад не побеђују.
Тег Тарнер

Несрећа открива оне који нијесу п
рави пријатељи.
Аристотел

Интелигенција без амбиције
је попут птице без крила.
Салвадор Дали

Само двије силе уједињују
људе - страх и интерес.
Наполеон Бонапарта

Опасни су само они непријатељи
које не можете препознати.
Де Гол

Будућност долази дан по дан.
Деан Ацхесон

Пажња је најбољи пут до
пријатељства.
Спенсер

tanja.nikcevic@epcg.com

”БУДИ У ТОКУ
– БУДИ У ИГРИ”

НАГРАДЕ
92 кола:

TESLA 32E325BH TELEVIZOR

x1

XIAOMI REDMI A1
2GB 32GB (BLACK)
SMARTPHONE TELEFON

x1

XIAOMI REDMI BAND 2 GL
(BLACK) SMARTWATCH

x5

MS INDUSTRIAL
AGON D300 TORBA

x6

92. КОЛО
НАГРАДНЕ ИГРЕ

”БУДИ У ТОКУ
– БУДИ У ИГРИ”

92. КОЛО
НАГРАДНЕ ИГРЕ

”БУДИ У ТОКУ
– БУДИ У ИГРИ”

Наградно питање:

КАДА ПОЧИЊЕ НОВА АКЦИЈА ФЦ
СНАБДИЈЕВАЊЕ „ПОДИЈЕЛИМО ТЕРЕТ“

ПРАВИЛА:

Право учешћа у наградној игри имају само запослени у ЕПЦГ који тачно одговоре на питање и пошаљу купон са одговором и личним подацима. Сваки запослени може послати само један купон. Сви који пошаљу два или више купона, као и они који погрешно одговоре на питање, биће дисквалификовани. Наградну игру приређује Сектор за корпоративне комуникације, те запослени у њему не могу учествовати.

Купоне је потребно послати најкасније петнаест дана од датума изласка листа на адресу ЕПЦГ, Сектор за корпоративне комуникације, Вука Караџића 2, Никшић, са назнаком „за наградну игру“, или убацивати у за то предвиђене кутије.

Добитници ће бити контактирани по извлачењу, а њихова имена објављена у наредном броју листа Електропривреда.

КОМИСИЈА ЗА ИЗВЛАЧЕЊЕ:

Татјана Кнежевић Перишић (Сектор за корпоративне комуникације)
Миодраг Вуковић (Сектор за корпоративне комуникације)

” ДОБИТНИЦИ 91. КОЛА:

Tesla 32E325BH Televizor

1. Александар Гудељ (Дирекција)

Xiaomi Redmi Band 2 GL (Black) Smartwatch

1. Славка Брајовић (ХЕ Перуђица)
2. Биљана Врачар (Снабдијевање)
3. Горан Аџић (ХЕ Пива)
4. Дејан Лучић (ТЕ Пљевља)
5. Дарко Кнежевић (Дирекција)

REDRAGON GB-82 042782 Torba

1. Милош Крушка (Дирекција за ИМС)
2. Сандра Томовић (ОЈ Бар)
3. Ненад Алексић (ОЈ Будва)
4. Марко Бурић (Снабдијевање)

MS Industrial S500 Powerbank

1. Милорад Шипчић (Снабдијевање)
2. Анђелко Радовић (ХЕ Пива)
3. Мира Мандић (Дирекција)
4. Далибор Вујошевић (Снабдијевање Подгорица)
5. Бранко Тешовић (ТЕ Пљевља)

Електропривреда Црне Горе
АД Никшић

Име и презиме:	<input type="text"/>
Пословна јединица:	<input type="text"/>
Број телефона:	<input type="text"/>
е-маил:	<input type="text"/>
Одговор:	<input type="text"/>

